

Assembly programozás

Bevezetés

Varga László

Képfeldolgozás és Számítógépes Grafika Tanszék
Szegedi Tudományegyetem
(Tanács Attila nappali előadás fóliái alapján)

Elérhetőségek, anyagok

- **Személyesen**

- Előadás időpontjában
- Fogadóórán (Árpád tér, tetőtéri 218.)
 - Szerda 14-15
 - Péntek 9-10
- Előre (e-mailben) egyeztetett időpontban

- **Elektronikus formában**

- `vargalg@inf.u-szeged.hu`

- **Kurzus anyagok**

- `http://www.inf.u-szeged.hu/~vargalg`

Követelményrendszer

- **Gyakorlat**

- „Táblás” gyakorlatok + számítógép használat
 - Füzet, toll szükséges!
- 1 alkalommal „nagy ZH”, 40 pont
 - Utolsó gyakorlaton
- A ZH 1 alkalommal javítható/pótolható

Követelményrendszer

- **Gyakorlat, konzultáció**

- Beadható feladat (otthoni munka)
- Kötelező a konzultációs kurzust felvetteknek
 - 2008 előtt felvettek
- Másoknak opcionális
- A választható feladatok várhatóan 2013. március 16-ig kerülnek fel a Coospace-re.
- 1 feladatra csoportonként maximum 2 hallgató jelentkezhet, a jelentkezést a Coospace kezeli
- Feladatra jelentkezni 2013. április 27-ig lehet
- Megoldások beküldhetők 2013. május 18-ig

Követelményrendszer

- **Gyakorlat, konzultáció**
 - Tetszőleges segédeszköz használható, de érteni kell a program működésének minden részét!
 - A megoldásokat meg kell védeni az első vizsga alkalmával, vagy a gyakorlatvezetővel egyeztetett időpontban
 - **0-10 pont** szerezhető így
 - A konzultáció teljesítése akkor sikeres, ha legalább 5 pontos a beadott feladat védeése

Követelményrendszer

- **Gyakorlat (folytatás)**

- A félév végén gyakorlati jegy az összpontszám alapján
- Kerekítés nincs!

Összpontszám	Érdemjegy
Ha az elért pontszámok összege < 25	elégtelen (1)
Ha az elért pontszámok összege < 31 , de ≥ 25	elégséges (2)
Ha az elért pontszámok összege < 37 , de ≥ 31	közepes (3)
Ha az elért pontszámok összege < 43 , de ≥ 37	jó (4)
Ha az elért pontszámok összege ≥ 43	jeles (5)

Követelményrendszer

- **Kollokviumi vizsga**

- 10 kérdésből álló teszt

- $2 \times 10 = 20$ pont

- 20 perc munkaidő

- Rövid, tömör, lényegretörő válaszok

- Kiadott tételjegyzékből 2 kidolgozása

- $2 \times 15 = 30$ pont

- Esszé

- Összesen 50 pont szerezhető

- Semmilyen segédeszköz nem használható!

Követelményrendszer

- **A z előadás jegy megállapítása**
 - A vizsga eredménye alapján

Összpontszám	Érdemjegy
Ha az elért pontszámok összege < 25	elégtelen (1)
Ha az elért pontszámok összege < 31 , de ≥ 25	elégséges (2)
Ha az elért pontszámok összege < 37 , de ≥ 31	közepes (3)
Ha az elért pontszámok összege < 43 , de ≥ 37	jó (4)
Ha az elért pontszámok összege ≥ 43	jeles (5)

- Vagy megajánlott jeggyel ugyanaz, mint a gyakorlati jegy.

Ajánlott irodalom

- Diós Gábor, Rodek Lajos féle **Assembly programozás jegyzet.**
- Pethő Ádám: **IBM PC/XT felhasználóknak és programozóknak 1. Assembly programozás (SZÁMALK, 1992)**
- Máté Eörs: **Assembly programozás (NOVADAT, 1999, 2000)**
- S. Tanenbaum: **Számítógép-architektúrák, 2. átdolgozott, bővített kiadás (Panem 2006).**
 - Csak a könyv 5. és 7. fejezete
- B. B. Brey: **Programming the 80286, 80386, 80468, and Pentium-based Personal Computer (Prentice Hall, 1996)**

Tematika

- Assembly alapfogalmak. Assembly nyelv előnyei, hátrányai, alkalmazási lehetőségei.
- A 80x86 memória modellje.
- A 80x86 regiszterkészlete.
- Adat- és kódterület címzése.
- Szegmens regiszterek, használatukra vonatkozó szabályok.
- Aritmetikai, adatmozgató, logikai utasítások.
- Vezérlésátadás, eljárás-hívás, ciklusszervezés.
- Sztring műveletek, REP prefixumok.
- Paraméterátadási lehetőségek eljárás-híváskor: regiszterekben, vermen keresztül.
- Rekurzív és reentráns eljárások.

Eszközök

- **Gyakorlatokon**
 - Macro Assembler
 - Borland Turbo Assembler, Debugger
- **Otthon, 64-bites környezetben**
 - Dosbox: ingyenes, multiplatform DOS emuláció

Gépi, nyelvi szintek

5. Probléma orientált nyelv szintje
fordítás (fordító program)
- 4. Assembly nyelv szintje**
fordítás (assembler)
3. Operációs rendszer szintje
részen értelmezés (operációs rendszer)
- 2. Gépi utasítás szintje**
ha van mikroprogram, akkor értelmezés
(Kompatibilitás!)
1. Mikroarchitektúra szintje
hardver
0. Digitális logika szintje

Modern asztali számítógép

- **Neumann-elvű gép**
 - Központi feldolgozó egység (**CPU**)
 - **Operatív memória** az adatok és a programok futás közbeni tárolására
 - Egységek közötti **adatsín-rendszer** a kommunikációhoz
 - **Bementi/kimeneti rendszer** a felhasználóval való kapcsolattartáshoz
 - Működést biztosító járulékos egységek
 - Tápellátás, ...

Operatív memória

- **Felépítése**

- Alapja a **bit**: 0 vagy 1 érték
- Bitek rendszerint csoportosítva kerülnek feldolgozásra
 - Cella: legkisebb címezhető egység
 - **8 bit = 1 bájt** (Oka: ASCII 7 bites karakterkód + 1 paritás)
 - Lehetnek más, pl. 4, 16 vagy más csoportosítások is!
- A memória bájtok sorozata
- Bájtok elérése a címükkel

Operatív memória

- **Bájtok értékeinek értelmezése**
 - Lehet **adat és program** is!
 - Adat: ASCII, UTF, BCD, kettes komplementum, lebegőpontos, ...
 - Gépi kód: a számok utasításokat jelentenek
 - A CPU csak ezeket az utasításokat tudja végrehajtani!
 - Magasabb szintű programozási nyelvekről gépi kódra kell fordítani.
 - Akár **önmódosító program** is készíthető
 - Veszélyes!
 - Hibás működés, ha adatrészre kerül a vezérlés!
 - A mai modern operációs rendszerek védik a kódterületet
 - Ez elősegíti a virtuális memória hatékonyabb kezelését is

Memóriatérkép

- **Memória felosztása**

- Nagy része szabadon használható terület
- Bizonyos címterületek a hardverrel való kapcsolattartásra vannak fenntartva
 - Pl. kijelző, merevlemez, külső meghajtók
- Bizonyos címek meghatározhatják az egyes címterületek tartalmát
 - Pl. RAM vagy ROM legyen ott elérhető

- **Mérete (PC-ken)**

- Korábban: pár kilobájt, megabájt
 - Pl. A Commodore 64 gép 64 kilobájtot ért el, ez megfelel egy 256x256 méretű szürkeárnyalatos kép mátrixának!
- Manapság: több gigabájt

Központi feldolgozó egység (CPU)

- **Feladata**

- A programszámláló által mutatott memóriacímen lévő utasítást végrehajtja
- A mutató továbblép a következő utasításra, vagy ugró utasítás esetén a megadott címre

- **Regiszterek**

- **Nagyon gyors elérésű tárolóegységek**
- Általában 1 gépi szó hosszúságúak (8, 16, 32 vagy 64-bit)
- Áramköri vagy RAM megvalósítás
- Általános vagy dedikált regiszter
 - Aritmetikai műveletre, memória címzésére
 - Címregiszter, állapotregiszterek, ...
- Minél több van, annál jobb
 - A memória elérése sokkal lassabb!

Számítógép (PC) működési vázlat

- Bekapcsolás
- Programszámláló a BIOS EPROM-ban található gépi kódú rendszerbetöltő programjának az elejére (rögzített cím)
- A bájtt értékek által definiált utasítások végrehajtása
 - Rendszerteszt
 - Rendszerbetöltő megkeresi a rendszerindító egységet (pl. merevlemez) és annak betöltő programjára „ugrik” (rögzített helyen van)
 - Az betölti az operációs rendszert
 - Az operációs rendszer
 - Tartja a kapcsolatot felhasználóval,
 - Ütemezi a processzusokat,
 - Kezeli az erőforrásokat
 - ...

Fogalmak

- **Gépi kód**

- Numerikus gépi nyelv
- Az utasítások és az operandusok számok
- 1 utasítás 1 vagy több bajton kódolódik
- Elemi műveletek végrehajtására

```
*****
* FUNCTION: INITA - Initialize ACIA
* INPUT: none
* OUTPUT: none
* CALLS: none
* DESTROYS: acc A
```

- **Assembly nyelv**

- A numerikus gépi nyelv szimbolikus formája
- **Mnemonik**
 - emlékeztető kód a numerikus utasítások helyett
- Szimbolikus nevek és címek
- Makrók
- Feltételes fordítás
- ...

0013		RESETA EQU %00010011	
0011		CTLREG EQU %00010001	
C003	86 13	INITA LDA A #RESETA	RESET ACIA
C005	B7 80 04	STA A ACIA	
C008	86 11	LDA A #CTLREG	SET 8 BITS AND 2 STOP
C00A	B7 80 04	STA A ACIA	
C00D	7E C0 F1	JMP SIGNON	GO TO START OF MONITOR

Cím Gépi kód Szimbólumok + mnemonikok Megjegyzés

Fogalmak

- **Assembler**

- A fordító, amely assembly nyelvről gépi kódra fordít

- **Disassembler**

- Gépi kódból mnemonik kód listázása
- Vigyázni kell, hogy a listázás kezdőcíme valóban utasításhatáron legyen!
- Ha szimbólumlista elérhető, akkor Assembly-szerű lista kapható

Assembly nyelv

- **Jellemzők**

- Minden utasításnak egyetlen gépi utasítás felel meg
- Architektúránként különböző Assembly nyelv!
 - Pl. Intel, UltraSPARC, RISC-alapú architektúrák
 - Nincs a magasszintű nyelveknél tapasztalható portabilitás!

Assembly

- **Hátrányok**

- Nehézkes, időigényes
- Sok hibalehetőség
- Hosszadalmasabb hibakeresés, karbantartás

- **Előnyök**

- Hatékonyság
- A hardver teljes elérhetősége
 - Bizonyos regiszterek magasszintű nyelvekből nem használhatók
 - Hardver közvetlen elérése

Fordítás, szerkesztés

- **Fordító (Compiler)**

- *Forrásnyelvből célnyelvre alakít, pl.:*

- C++, C -> tárgykód (.o/.obj)
 - Assembly -> tárgykód
 - Java -> class fájl
 - C -> Assembly (.asm)
 - FORTRAN -> C

- **Szerkesztő (Linker)**

- *Tárgykódok összeszerkesztése futtatható állománnyá*

- Külső hivatkozások feloldása
 - Virtuális címek feloldása
 - Címterek összefésülése (relokáció)
 - ...

Fordítás, szerkesztés

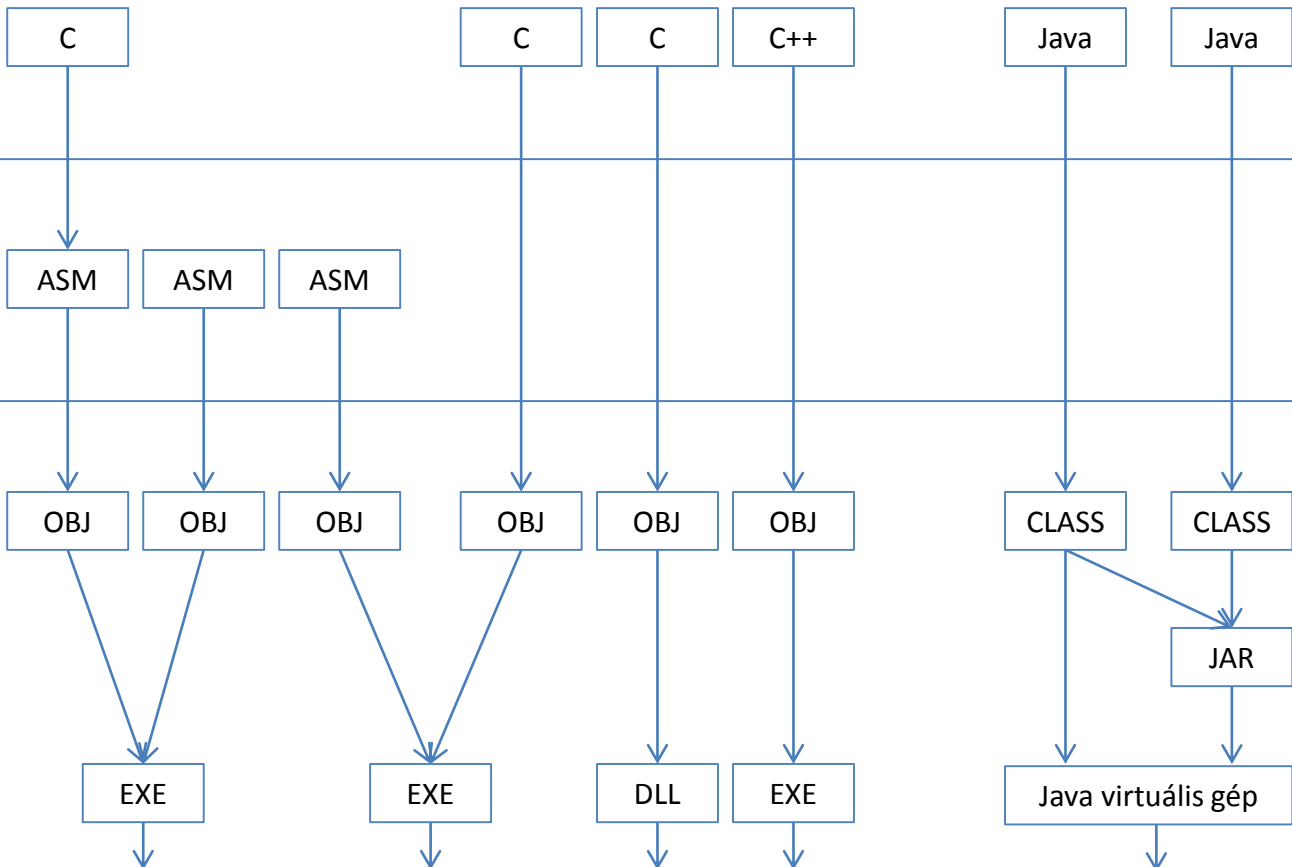
- **Fájlformátumok, kiterjesztések**

- **Tárgykód**

- .obj: DOS, Windows
 - .o: Unix, Linux, Cygwin, ...
 - Fordító-specifikus formátum!
 - Azonos kiterjesztés még nem jelenti azt, hogy összeszerkeszthetők

- **Végrehajtható (futtatható)**

- .com: kis méretű DOS alkalmazások
 - .exe: DOS, Windows formátum (többféle szerkezet!)
 - .dll: dinamikusan szerkeszthető (Windows)
 - Unix-alapú rendszereknél nincs futtatható kiterjesztés, azt a fájl jogosultsága mondja meg
 - .so: dinamikusan szerkeszthető (Unix, Linux, ...)
 - .a: statikusan szerkeszthető tárgykód gyűjtemény (Unix, Linux...)

Magasszintű, probléma orientált nyelvek szintje

Assembly nyelv szintje

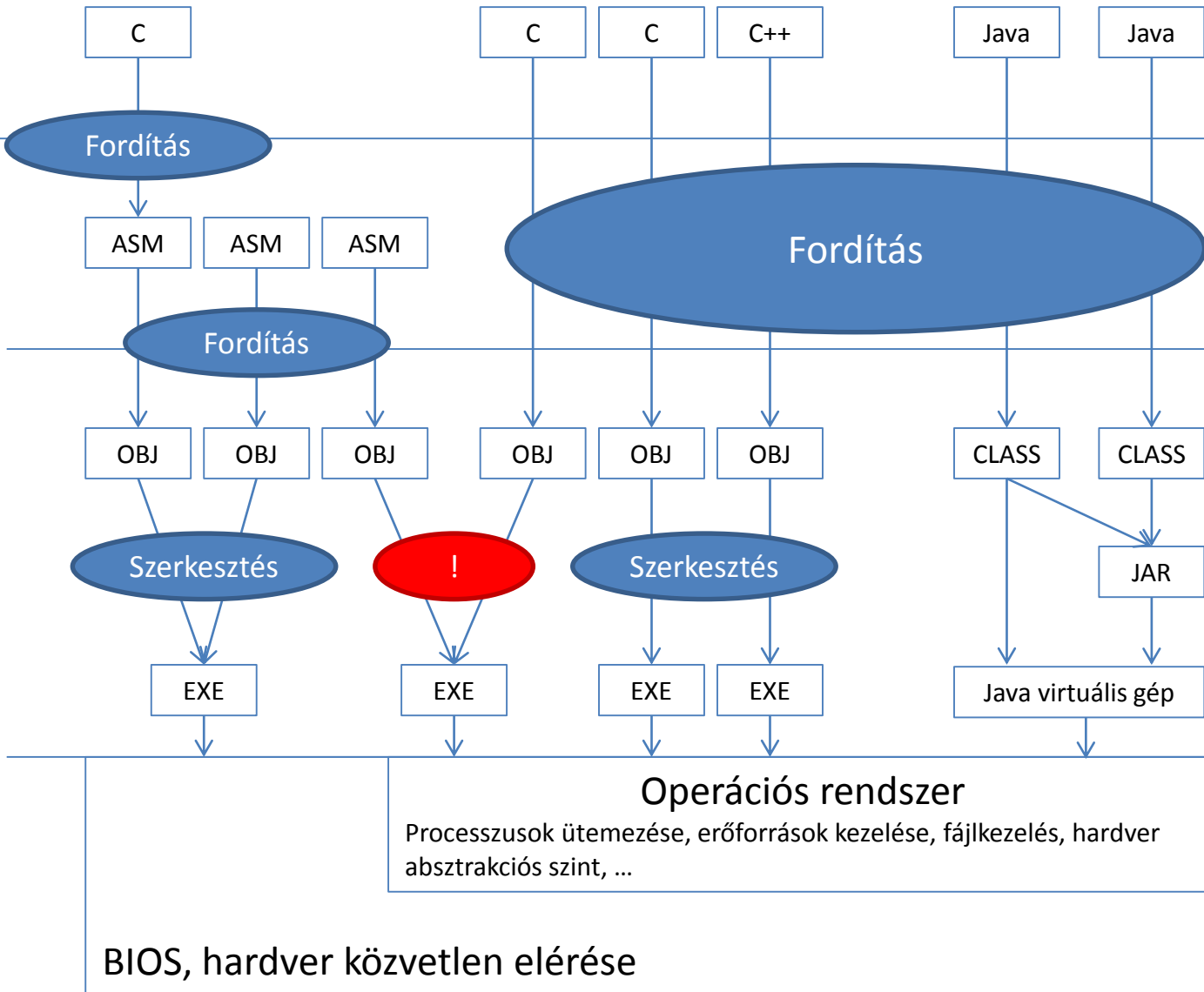
Gépi nyelv szintje

Tárgykód

Végrehajtható program vagy dinamikusan szerkeszthető könyvtár

Operációs rendszer
 Processzusok ütemezése, erőforrások kezelése, fájlkezelés, hardver absztrakciós szint, ...

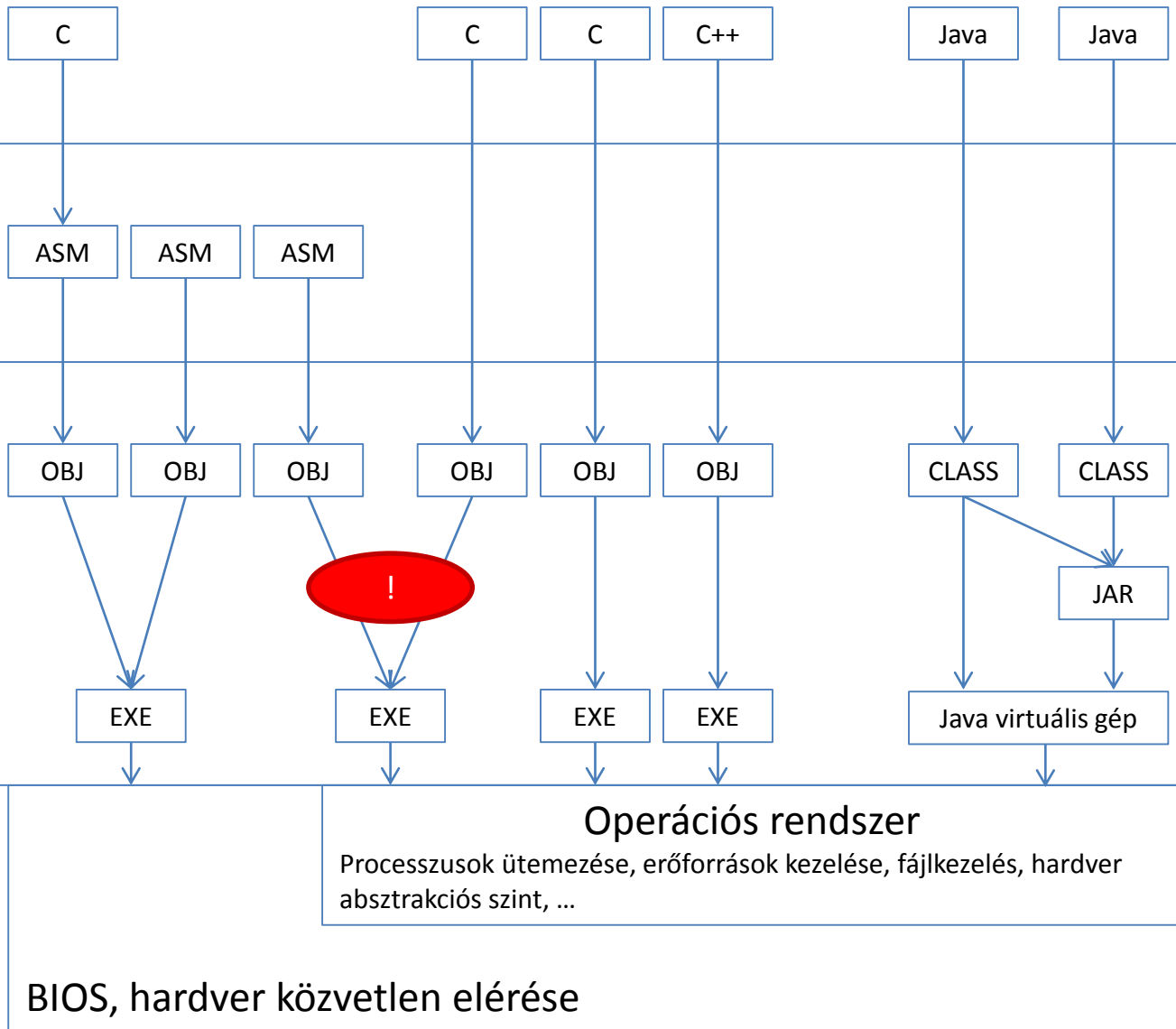
BIOS, hardver közvetlen elérése

Különböző forrásnyelvekből származó tárgykódok akkor szerkeszthetők össze, amennyiben megegyező formátumúak, valamint egyeznek a hívási konvenciók, paraméterátadások, a memóriamodell, ...

Operációs rendszer
 Processzusok ütemezése, erőforrások kezelése, fájlkezelés, hardver absztrakciós szint, ...

BIOS, hardver közvetlen elérése

Assembly:
hardverközeli és/vagy hatékony implementációt igénylő részek

Magas szintű nyelv:
GUI, vezérlés, Assembly betétek hívása

Egyszerű példa

C forráskód

```
#include <stdio.h>

int main( int argc, char *argv[] )
{
    int a, b, sum;

    a = 5;
    b = 7;
    sum = a + b;

    printf( "Összeg: %d\n", sum );

    return 0;
}
```

Generált Assembly kód (Intel Ubuntu Linux)

```
.file "sum.c"
.section .rodata
.LC0:
.string "Osszeg: %d\n"
.text
.globl main
.type main, @function
main:
    pushl   %ebp
    movl   %esp, %ebp
    andl   $-16, %esp
    subl   $32, %esp
    movl   $5, 28(%esp)
    movl   $7, 24(%esp)
    movl   24(%esp), %eax
    movl   28(%esp), %edx
    leal   (%edx,%eax), %eax
    movl   %eax, 20(%esp)
    movl   $.LC0, %eax
    movl   20(%esp), %edx
    movl   %edx, 4(%esp)
    movl   %eax, (%esp)
    call   printf
    movl   $0, %eax
    leave
    ret
.size    main, .-main
.ident   "GCC: (Ubuntu/Linaro 4.5.2-8ubuntu4) 4.5.2"
.section .note.GNU-stack,"",@progbits
```

Generált Assembly kód (SUN Sparc)

```
.file "sum.c"
gcc2_compiled.:
.section .rodata
    .align 8
.LLC0:
    .asciz "Osszeg: %d\n"
.section ".text"
    .align 4
    .global main
    .type main,#function
    .proc 04
main:
    !#PROLOGUE# 0
    save   %sp, -128, %sp
    !#PROLOGUE# 1
    st     %i0, [%fp+68]
    st     %i1, [%fp+72]
    mov    5, %o0
    st     %o0, [%fp-20]
    mov    7, %o0
    st     %o0, [%fp-24]
    ld     [%fp-20], %o0
    ld     [%fp-24], %o1
    add    %o0, %o1, %o0
    st     %o0, [%fp-28]
    sethi  %hi(.LLC0), %o1
    or     %o1, %lo(.LLC0), %o0
    ld     [%fp-28], %o1
    call   printf, 0
    nop
    mov    0, %i0
    b     .LL2
    nop
.LL2:
    ret
    restore
.LLfe1:
    .size main, .LLfe1-main
    .ident "GCC: (GNU) 2.95.3 20010315 (release)"
```

Tárgykód (Intel Borland C fordító)

```
00000000 80 07 00 05 73 75 6D 2E|63 00 88 15 00 00 00 11
00000010 42 6F 72 6C 61 6E 64 20|43 2B 2B 20 35 2E 35 2E
00000020 31 00 88 0E 00 00 E8 00|05 73 75 6D 2E 63 2E 9A
00000030 25 40 00 88 29 00 00 E9|20 28 DB 28 21 63 3A 5C
00000040 42 6F 72 6C 61 6E 64 5C|42 63 63 35 35 5C 69 6E
00000050 63 6C 75 64 65 5C 5F 6E|66 69 6C 65 2E 68 00 88
00000060 28 00 00 E9 20 28 DB 28|20 63 3A 5C 42 6F 72 6C
00000070 61 6E 64 5C 42 63 63 35|35 5C 69 6E 63 6C 75 64
00000080 65 5C 5F 6E 75 6C 6C 2E|68 00 88 28 00 00 E9 20
00000090 28 DB 28 20 63 3A 5C 42|6F 72 6C 61 6E 64 5C 42
000000A0 63 63 35 35 5C 69 6E 63|6C 75 64 65 5C 5F 64 65
000000B0 66 73 2E 68 00 88 2A 00|00 E9 20 28 DB 28 22 63
000000C0 3A 5C 42 6F 72 6C 61 6E|64 5C 42 63 63 35 35 5C
000000D0 69 6E 63 6C 75 64 65 5C|5F 73 74 64 64 65 66 2E
000000E0 68 00 88 28 00 00 E9 20|28 DB 28 20 63 3A 5C 42
000000F0 6F 72 6C 61 6E 64 5C 42|63 63 35 35 5C 69 6E 63
00000100 6C 75 64 65 5C 73 74 64|69 6F 2E 68 00 88 0D 00
00000110 00 E9 2E 9A 25 40 05 73|75 6D 2E 63 00 88 03 00
00000120 00 E9 00 96 28 00 05 5F|54 45 58 54 04 43 4F 44
00000130 45 00 05 5F 44 41 54 41|04 44 41 54 41 06 44 47
00000140 52 4F 55 50 04 5F 42 53|53 03 42 53 53 00 98 07
00000150 00 A9 23 00 01 02 00 00|98 07 00 A9 0C 00 04 05
00000160 00 00 98 07 00 A9 00 00|07 08 00 00 9A 06 00 06
00000170 FF 03 FF 02 00 8C 17 00|0B 5F 5F 73 65 74 61 72
00000180 67 76 5F 5F 00 07 5F 70|72 69 6E 74 66 00 00 90
00000190 0C 00 00 01 05 5F 6D 61|69 6E 00 00 00 00 A0 27
000001A0 00 01 00 00 55 8B EC B8|05 00 00 00 BA 07 00 00
000001B0 00 03 D0 8B C2 50 68 00|00 00 00 E8 00 00 00 00
000001C0 83 C4 08 33 C0 5D C3 00|9D 09 00 E4 13 54 02 A4
000001D0 18 56 02 00 A0 10 00 02|00 00 4F 73 73 7A 65 67
000001E0 3A 20 25 64 0A 00 00 8B|02 00 00 00
```

```
sum.c
Borland C++ 5.5.
1 .# ě |sum.c.š
%@ .) é (Ú(!c:\
Borland\Bcc55\in
clude\ nfile.h .
( é (Ú( c:\Borl
and\Bcc55\includ
e\ null.h .( é
(Ú( c:\Borland\B
cc55\include\ de
fs.h .* é (if( c
:\Borland\Bcc55\
include\ stddef.
h .( é (Ú( c:\B
orland\Bcc55\inc
lude\stdio.h ..
é.š%|sum.c .L
é -( |TEXT|COD
E |DATA|DATA-DG
ROUP|_BSS|BSS .•
@# .7 .• @# |
. • @ • □ š- -
' L'7 Š| ō _setar
gv_ • _printf .
# . | _main
. U<ě, | š•
↳<ÂPh ě
. Ā□3R]Ā ě. ä!!T7#
↑U7 +7 Osszeg
: %d. <7
```

Fájl pozíció

Fájl tartalma: kód, adat és járulékos (pl. szerkesztőnek szóló) információk. Középen hexa számokként, jobb oszlopban karakterkódként.

Assembly programozás
Adatformátumok
8086 címzési módjai

Számrendszerek

- **Fontos számrendszerek Assembly nyelv esetén**
 - **Bináris:** 2-es számrendszer
 - 0 és 1 számjegyek
 - **Decimális:** 10-es számrendszer
 - 0-9 számjegyek
 - **Hexadecimális:** 16-os számrendszer
 - 0-9 számjegyek, A-F betűk
- **Átváltás számrendszerek között, aritmetikai műveletek**
 - Gyakorlaton, illetve korábban a Számítógép architektúrák előadáson

Adatformátumok

- **ASCII**

- A bájtok értékei karaktereket jelentenek
- Eredetileg az alsó 7 bit használatos
 - 0-31: vezérlő karakterek (pl. új sor, ESC, szöveg vége)
 - 32: szóköz
 - 33-47: írásjelek
 - 48-57: számjegyek
 - 58-64: írásjelek
 - 65-90: nagybetűk
 - 91-96: írásjelek
 - 97-122: kisbetűk
 - 123-126: írásjelek
 - 127: DEL

ASCII Code Chart

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0	NUL	SOH	STX	ETX	EOT	ENQ	ACK	BEL	BS	HT	LF	VT	FF	CR	SO	SI
1	DLE	DC1	DC2	DC3	DC4	NAK	SYN	ETB	CAN	EM	SUB	ESC	FS	GS	RS	US
2		!	"	#	\$	%	&	'	()	*	+	,	-	.	/
3	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	:	;	<	=	>	?
4	@	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
5	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	[\]	^	_
6	`	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
7	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z	{		}	~	DEL

Ábra forrása: Wikipedia

- **Kiterjesztett ASCII**

- 128-255 közötti értékek is definiáltak (pl. nemzeti karakterek, szimbólumok)

Adatformátumok

- **Egész számok**

- **Előjel nélküli bájt**

- Bitek kettes számrendszerbeli értékének megfelelően

- **Előjeles bájt**

- A legmagasabb helyérték -128 értékű, a többi pozitív

- **Kettes komplement** ábrázolás:

- Pozitív értékből negatív: minden bitet ellentettre (egyes komplement), majd 1 érték hozzáadása

- » Decimális 8 kettes számrendszerben: 00001000

- » Ellentett képzés: 11110111

- » 1 hozzáadása: 11111000

Adatformátumok

- **Egész számok**
 - **Szó**
 - Regiszter szélességének megfelelő méret
 - 8086: 16 bites (2 bájtos) egész
 - Előjel nélküli vagy előjeles (kettes komplement)
 - **Dupla szó**
 - Két szó
 - 8086: 32 bites (4 bájtos) egész
- **Valós számok**
 - Közelítő érték tárolása
 - Előjel bit, mantissza és exponens
 - IEEE-754 szabvány (ld. Architektúrák előadás)
 - Egyszeres pontosság: 4 bájt
 - Dupla pontosság: 8 bájt

Processzor családok

- **RISC, CISC** és vegyes architektúrák
- **Architektúránként rendszerint különböző Assembly nyelv**
- **Néhány ismertebb család**
 - Intel 80x86
 - Sun UltraSparc I-IV
 - MIPS R3000-R10000
 - Motorola 68000
 - MOS 650x (Commodore)
 - Zilog Z80

Intel 80x86 processzor család

Lapka	Dátum	MHz	Tranz.	Mem.	Megjegyzés
I-4004	1971/4	0.108	2300	640	Első egylapkás mikroprocesszor
I-8008	1972/4	0.108	3500	16 KB	Első 8 bites mikroprocesszor
I-8080	1974/4	2	6000	64 KB	Első általános célú mikroprocesszor
I-8086	1978/6	5-10	29000	1 MB	Első 16 bites mikroprocesszor
I-8088	1979/6	5-8	29000	1 MB	Az IBM PC processzora
I-80286	1982/6	8-12	134000	16 MB	Védett üzemmód
I-80386	1985/10	16-33	275000	4 GB	Első 32 bites mikroprocesszor, virtuális 8086 üzemmód
I-80486	1989/4	25-100	1.2M	4 GB	8 KB beépített gyorsítótár
Pentium	1993/5	60-233	3.1M	4 GB	Két csővezeték, MMX
P. Pro	1995/3	150-200	5.5M	4 GB	Két szintű beépített gyorsítótár
P. II	1997/5	233-400	7.5M	4 GB	Pentium Pro + MMX
P. III	1999/2	650-1400	9.5M	4 GB	SSE utasítások 3D grafikához
P. 4	2000/11	1300-3800	42M	4 GB	Hyperthreading + több SSE

80x86 memória modell

- **Operatív memória felépítése**
 - Bit: Alapegység , 0 vagy 1 érték
 - Cella: Legkisebb címezhető egység
 - 8 bit = 1 bájt
 - Szó: Regiszterek bit-szélességének megfelelő
 - 16, 32 vagy 64 bit
 - Paragrafus: 16 bájt, 16-tal osztható címen kezdődik
 - Lap: 256 (512, 1024, akár több) bájt
 - Bájt sorrend: Little-endian
 - legkisebb helyértékű rész szerepel elől
 - Negatív számok kettes komplementum alakban

80x86 memória modell

- **Operatív memória elérése**

- Lineáris cím

- Bájtok sorszámozása 0-tól
- Bájt címe az indexe

- **Szegmentált cím**

- BÁZISCÍM : ELTOLÁS (Szegmens : Offszet) alakban
- Szegmensen belüli relatív címek használhatók
- Könnyebb relokáció
 - A szegmens áthelyezhető a memória más részére a címzések és vezérlésátadások módosítása nélkül
- **8086 ezt alkalmazza**

8086 szegmentált címképzése

- **Tulajdonságok**

- **20 bites címbusz**, de csak **16 bites regiszterek**

- **1 regiszter nem elegendő** a címzéshez!

- **Használjunk kettőt**

- SZEGMENS : OFFSZET alakban írjuk

- Fizikai cím előállítása: a SZEGMENS értéke 16-tal (10H) szorzódik / 4 bittel balra tolódik / hexa 0 íródik utána

- Hozzáadódik az OFFSZET értéke

SZEGMENS: 1234H

OFFSZET: 0012H

12340H * 10H

+ 0012H + OF.

12352H

- **Vagyis**

- Egy szegmens mérete maximálisan 64 KB lehet

- Egy fizikai címnek több szegmentált címe létezik!

- Túlcsordulás kezelés nincs

- FFFF:0010 az első (0.) memóriapozíciót jelenti!

- Könnyebb **relokáció**

- Az egyes szegmensek részben vagy teljesen **átfedőek lehetnek!**

8086 szegmensek

- **Kialakítása**
 - Törekedjünk az **adat és programszegmensek számának csökkentésére**
 - Kevesebbszer kelljen szegmenst váltani
 - Programszegmensek között váltásra **lehetőleg eljáráshívást (CALL) használjunk** a feltétel nélküli ugrások (JMP) helyett
 - Eljárásból visszatéréskor automatikusan visszaállítódik a CS
 - Programból szabályosan kilépni abból a kódszegmensből kell, ahol a belépési pont volt

8086 regiszterkészlete

- **Szegmens regiszterek**
 - CS, DS, ES, SS
- **Speciális célú regiszterek**
 - IP, SP, FLAGS
- **Index regiszterek**
 - BP, SI, DI
- **Általános célú regiszterek**
 - AX, BX, CX, DX
- 16 bites regiszterek

8086 regiszterkészlete

- **Szegmens regiszterek**
 - CS (Code Segment): kód szegmens
 - Csak ugró utasítással módosítható
 - DS (Data Segment): adat szegmens
 - ES (Extra Segment): (másodlagos) adat szegmens
 - SS (Stack Segment): verem szegmens

8086 regiszterkészlete

- **Speciális célú regiszterek**

- IP: Utasítás számláló (Csak vezérlésátadással írható felül)
- SP: Veremmutató (Verem műveletek állítják)
- FLAGS: CPU állapotát jelző bitek összessége
 - C (Carry): Átvitel előjel nélküli műveleteknél
 - P (Parity): Az eredmény alsó 8 bitjének paritása
 - A (Aux Carry): Átvitel a 3. és 4. bitek között (BCD számoknál)
 - Z (Zero): 1 (igaz), ha az eredmény 0, különben 0 (hamis)
 - S (Sign): Az eredmény legmagasabb helyiértékű bitje (előjel)
 - T (Trap): 1: debug mód, 0: automatikus
 - I (Interrupt): 1: maszkolható megszakítás engedélyezve, 0: tiltva
 - D (Direction): Sztring műveletek iránya 1: csökkenő, 0: növekvő
 - O (Overflow): Előjeles túlcsordulás

8086 regiszterkészlete

- **Index regiszterek**

- BP: Bázis mutató

- Egyedi szerep verem indexelt címzésére*

- SI: Forrás index

- Egyedi szerep sztring műveleteknél*

- DI: Cél index

- Egyedi szerep sztring műveleteknél*

8086 regiszterkészlete

- **Általános célú regiszterek**

- AX: Akkumulátor, alsó és felső bájtja AL és AH
Egyedi szerep szorzásnál és osztásnál
- BX: Bázis index, alsó és felső bájtja BL és BH
- CX: Számláló, alsó és felső bájtja CL és CH
Egyedi szerep bitléptető, sztring és ismétléses műveleteknél
- DX: Adat, alsó és felső bájtja DL és DH
Egyedi szerep szorzásnál és osztásnál

8086 utasításszerkezete

- **Fordítás**
 - 1 Assembly utasítás -> 1 gépi kódú utasítás
- **Általános szerkezet**

Prefixum	Operációs kód	Címzési mód	Operandus(ok)
Ismételtetett végrehajtás, sín zárolása, szegmens regiszter átdefiniálása	Mit kell csinálni	Operandus értelmezése, ha az nem egyértelmű	Min kell a műveletet elvégezni
Opcionális 1-2 bájt	Kötelező 1-2 bájt	Utasítás függő 0-1 bájt	Utasítás függő 0-4 bájt

További részletek (pl. címzési mód bájt értelmezése) nem kelleneek!

Memóriacímzési módok

- **Adatterület címzése**

- MOV utasításon keresztül

- MOV op1, op2

- Adat mozgatása op2-ből op1-be

- op1 és op2 regiszter vagy memóriacím

- Legalább az egyik operandus regiszter kell legyen!

- **Kódterület címzése**

- Vezérlésátadási lehetőségek

- Rövid, közeli és távoli ugrások

Adatterület címzése

- **Kódba épített adat (közvetlen címzés)**
 - Az *adat* (operandus) az *utasítás része*

```
MOV AX,07FFH ; AX tartalma 07FFH lesz
MOV CL,34H    ; CL 34H lesz,
              ; CH nem változik meg!
              ; Ha CX 1256H volt, akkor
              ; ezután 1234H lesz.

MOV DS,02H ; szegmens regiszterbe nem!
MOV 34H,CL ; érték nem lehet cél!
```

Adatterület címzése

- **Direkt memóriacímzés**

- Az *operandus címe* az utasítás része

- Assembly kódban **címkét** használunk

```
ADAT DW 34F2H ; 1 szóhossznyi adat
```

```
; . . .
```

```
MOV AX, ADAT ; AX tartalma 34F2H lesz
```

- Disassemblerben így láthatjuk

```
MOV AX, [07FE] ; amennyiben ADAT  
; címe 07FEH volt
```

Adatterület címzése

- **Direkt memóriacímzés**

- Az *adatok típusának* egyezni kell!

```
ADAT1 DB 12H, 34H
```

```
ADAT2 DW 1234H ; Little-endian  
; tárolás: 34H 12H
```

```
; . . .
```

```
MOV AX, ADAT1; hibás, mert ADAT1 bájt!
```

```
MOV AL, BYTE PTR ADAT2; OK, típus  
; átalakítás: AL=34H
```

Adatterület címzése

- **Indexelt címzés**

- Az utasításban elhelyezett számot (eltolás) hozzáadja a kiválasztott [index regiszterhez] (SI vagy DI)

```
MOV AX,07FH[ DI ]
```

```
; AX tartalma DS * 10H + DI + 7FH
```

```
; memóriacím szavas tartalma lesz
```

```
MOV 07FH[ DI ],AX
```

```
; AX értéke a fenti memóriacímre kerül
```

Adatterület címzése

- **Indexelt címzés**

- **Túlcsordulást** nem kezel:

- ```
MOV AX, 07FFH[DI]
```

- Ha  $DI = FF00H$  és az eltolás  $07FFH$ , akkor a virtuális cím  $06FFH$  lesz!

- **Bájtos negatív eltolás** esetén előjel kiterjesztésre vigyázzunk!

- ```
MOV AX, 0F8H[ DI ]
```

- Ha $DI = 3265H$ és az eltolás $0F8H$, akkor a cím $3265H + F8H = 3265H + FFF8H = 325DH$ lesz, vagyis kivontunk 8-at!

Adatterület címzése

- **Regiszter indirekt címzés**

- Az előző, indexelt címzés speciális esete, amikor az eltolást nem használjuk (0 az értéke)

```
MOV AX, [ DI ]
```

```
; AX tartalma DS * 10H + DI
```

```
; memóriacím szavas tartalma lesz
```

```
MOV [ DI ],AX
```

```
; A DS * 10H + DI memóriacímen
```

```
; elhelyezésre kerül AX tartalma
```

Adatterület címzése

- **Bázisrelatív címzés**

- Mint az indexelt címzés, csak itt BX-et használjuk az index regiszterek helyett

```
MOV AX,057FH[ BX ]
```

- Kombinálható index regiszterrel is

```
MOV AX,057FH[ SI ][ BX ]
```

; AX értéke $DS * 10H + SI + BX + 057FH$

; címen található szó értéke lesz

```
MOV AX,[ BX + SI + 057FH ] ; ugyanaz
```

Adatterület címzése

- **Verem címzés**

- Verem

- LIFO-elvű (utoljára be – először ki) adatterület
 - SP regiszter automatikusan állítódik eljáráshíváskor és veremműveletek esetén (csökken berakáskor, növekszik kivételkor)
 - SS:SP a verem tetejét (legfelső elemét) mutatja

- Használható például

- Regiszterek értékének átmeneti tárolására
 - Eljárás híváskor a visszatérési cím tárolására
 - Eljárásnak paraméterek átadására

Adatterület címzése

- **Verem címzés**

- Eljárás, amely vermen keresztül kap két paramétert.
- Itt tárolódik az eljárás visszatérési címe, valamint példánkban egy belső változó is.
- BP-ben „megjegyezzük” SS értékét a belépéskor, mivel SS automatikusan változik

```
PUSH BP ; BP mentése verembe  
MOV BP,SP ; veremmutató BP-be  
MOV AX,3465H ; belső változó  
PUSH AX ; verembe
```

```
MOV AX,4[BP] ; első param.  
MOV BX,6[BP] ; 2. param.  
MOV CX,-2[BP] ; belső vált
```

```
POP BP ; belső változó ki  
POP BP ; BP visszaállítása
```

```
RET ; visszatérés
```

Adatterület címzése

Átadott értékek legyenek
1234H és 5678H.

SS: ; SS autom.
..... ; változik
3465H ; belső vált.
BP: xxxxH ; BP mentése
xxxxH ; visszatér.c.
5678H ; második par.
1234H ; első param.

```
PUSH BP ; BP mentése verembe
MOV BP,SP ;veremmutató BP-be
MOV AX,3465H ; belső változó
PUSH AX ; verembe
MOV AX,6[ BP ] ; első param.
MOV BX,4[ BP ] ; 2. param.
MOV CX,-2[ BP ] ; belső vált
POP BP ; belső változó ki
POP BP ; BP visszaállítása
RET ; visszatérés
```

↑
Verem tartalma
Alacsonyabb címek felé bővül

```
; hívó kód takarítja a
; veremből a paramétereket
```

Memóriacímzések összefoglalása

- **Érvényes hivatkozások összefoglaló szabálya**

	[BX]	[SI]
DISP	[BP]	[DI]
Etolás	Bázis	Index

- A mindhárom csoportból válasszunk 0 vagy 1 elemet
- Legalább 1 kiválasztásra kerüljön a háromból
- Összesen 17 féle lehetőség

Adatterület címzése

- **Regisztercímzés**

- Az operandusok regiszterek

```
MOV AX, BX
```

```
MOV BP, SP
```

- **Nem megengedett esetekre példa**

```
MOV BX, AL ; hibás, eltérő típusok!
```

```
MOV CS, AX ; CS nem írható!
```

```
MOV ES, DS ; hibás, szegmens regiszterek  
; között közvetlenül nem megy!
```

```
MOV DS, DAT_SEG ; hibás, DS, ES, SS adattal  
; közvetlenül nem írható!
```

Kódterület címzése

	Követlen (direkt)	IP-relatív	Regiszter indirekt	Címzett indirekt	Megjegyzés
Rövid ugrás	?	-128, +127 közötti távolság, IP-hez adódik	-	-	Feltételes ugrások csak ilyenek!
Közeli ugrás	?	-32768, +32767 közötti távolság, IP-hez adódik	JMP AX Regiszter -> IP	JMP [DI+2] Memóriatartalom -> IP	
Távoli (szegmens közti) ugrás	Műveleti kód után IP és CS új értéke	-		JMP FAR PTR [AX] AX címen található két szó kerül IP, CS-be	

Megjegyzések:

A szegmensek címzése „körkörös”, nincs túlcsordulás kezelés!

‘?’: Egyes könyvek állítják, hogy ilyen létezik, de nem írják le, hogyan érhető el

Kódterület címzése

- **Rossz hír**
 - Ellentmondó szakirodalom
- **Jó hír**
 - Ezzel nem kell foglalkoznunk
 - **Címkéket használva a fordító (assembler) feladata a megfelelő címzés kiválasztása és használata**
 1. **Rövid IP-relatív ugrás** (2 bájt: opkód + távolság)
 - ha szegmensen belüli és a távolság -128 és +127 közötti,
 - vagy feltételes ugrás
 2. **Közeli IP-relatív ugrás** (3 bájt: opkód + távolság)
 - ha nagyobb, de szegmensen belüli (feltétel nélküli)
 3. **Direkt ugrás** (5 bájt: opkód + IP + CS új értéke)
 - szegmensen kívüli vagy FAR címkére történik (feltétel nélküli)

Alapértelmezett szegmens regiszterek

- **Aktuális művelet címe**
 - CS:IP, nem definiálható felül!
- **Verem**
 - SS az alapértelmezett szegmens regiszter
 - Csak BP és SP használható címzésre, minden más módhoz felüldefiniálás kell (pl. `MOV AX, SS:[SI]`).
- **Adat szegmens**
 - BX, DI, SI, 16-bites szám esetén DS az alapértelmezett
 - Sztring műveleteknél DI alapértelmezett szegmens regisztere ES (DS:SI a forrás, ES:DI a cél)

Alapértelmezés felülbírálása

- **Alapértelmezett szegmens regiszter felülbíráható**

- Prefix alkalmazásával

MOV AX, **DS**: [BP] ; verem helyett adat szegmens

MOV AX, **ES**: [BP] ; verem helyett extra szegmens

MOV AX, **SS**: [DI] ; adat szegmens helyett verem sz.

MOV AX, **CS**: [SI] ; adat szegmens helyett kód sz.

MOV AX, **ES**: LIST ; adat szegmens helyett extra sz.

LODS **ES**: DATA ; adat szegmens helyett extra sz.

MOV AX, **SS**: [SI]

További szabályok

- **Kétooperandusú műveleteknél**
 - legalább egyik operandusa regiszter kell legyen,
 - a két operandus mérete egyező kell legyen,
 - a két operandus nem lehet két szegmens regiszter.
- **DS, SS, ES beépített adattal nem írható**
 - Először valamelyik általános célú regiszterbe töltsük az értéket, majd innen a szegmens regiszterbe
- **SS írásával vigyázzunk**, mert elvész a verem!
- **Szegmens regiszter** nem lehet aritmetikai művelet operandusa
- **CS és IP regiszter** nem írható, nem tehető verembe, értéke csak ugrással állítható

```
MOV AX, [SI] ; OK
MOV DS, AX   ; OK
MOV [SI], [DI] ; hiba!
```

```
ADAT SEGMENT
SZAM DB 00,01,02
ADAT ENDS
; ...
MOV DS, ADAT ; hiba!
MOV AX, ADAT ; cím be
MOV DS, AX   ; OK
```

```
MOV CS, AX ; lefagy!
JMP cimke   ; OK
CALL eljárás ; OK
JNE ciklus  ; OK
```

Assembly programozás

8086 aritmetikai utasításai

Aritmetikai utasítások

- **Összeadás, kivonás**
 - Előjeles (kettes komplement): **ADD, ADC, SUB, SBB**
 - BCD: **DAA, DAS**
 - ASCII: **AAA, AAS**
- **Szorzás, osztás**
 - Előjeles, előjel nélküli: **MUL, IMUL, DIV, IDIV**
 - BCD: **AAD, AAM**
- **Növelés, csökkentés, negálás**
 - **INC, DEC, NEG**
- **Előjel kiterjesztés**
 - **CBW, CWD**
- **Összehasonlítás**
 - **CMP**

Aritmetikai utasítások

- **Hatásuk a FLAGS regiszter bitjeire**
 - **I, D, T**: nem változnak
 - **C, P, A, Z, S, O**: változhatnak
 - Átvitel (C): 8 vagy 16 biten nem fér el az eredmény
 - Paritás (P): 1-es értékű bitek (csak az alsó bájton!)
 - Másodlagos átvitel (A): 3. és 4. bitek közötti átvitel
 - Zéró (Z): eredmény nulla-e?
 - Előjel (S): eredmény legmagasabb bitje
 - Túlcsordulás (O): 1, ha az eredmény nem fért el az adott típus értéktartományán
- **Az eredmény elkészülte mellett**
 - Feltételes ugrásokat végezhetünk a flag bitek alapján
 - C és O vizsgálatával az eredmény előjelét megállapíthatjuk

Összeadás (ADD)

- **Előjeles (kettes komplement), átvitel nélkül**

- Z, C, A, S, P, O flageket állítja

ADD AX, BX ; AX = AX + BX

ADD AL, BL ; AL = AL + BL

ADD CL, 44H ; CL = CL + 44H

ADD [BX], AL ; AL értéke hozzáadódik BX által
; mutatott memóriacím értékéhez,
; tárolás a memóriacímen

~~ADD DS, 4~~ ; szegmens regiszterhez nem!

~~ADD [BX], ADAT~~ ; legalább 1 regiszter kell!

Összeadás (ADC)

- **Előjeles (kettes komplement), átvitel**
 - Z, C, A, S, P, O flageket állítja
 - C flag bit értékét is hozzáadja az összeghez

ADC AL,AH ; AL = AL + AH + C

ADC CL,44H ; CL = CL + 44H + C

; 32 bites összeadás BX-AX + DX-CX

ADD AX,CX ; alsó 16 bites rész, átvitel C-be

ADC BX,DX ; felső 16 bit: BX + DX + C

Növelés, csökkentés, negálás

- INC op
 - Operandus értékét 1-gyel növeli
 - 8 vagy 16 bites
 - **C flaget NEM állítja**
- DEC op
 - Operandus értékét 1-gyel csökkenti
 - 8 vagy 16 bites
 - **C flaget NEM állítja**
- NEG op
 - Operandus ellentettjét képz
 - Kettes komplement alakban!

Kivonás (SUB)

- **Előjeles (kettes komplement), átvitel nélkül**

- Z, C, A, S, P, O flageket állítja

```
SUB AX, BX ; AX = AX - BX
```

```
SUB CL, 44H ; CL = CL - 44H
```

```
SUB [BX], AL ; AL értéke kivonódik a BX által  
; mutatott memóriacím értékéből,  
; tárolás a memóriacímen
```

```
MOV CH, 22H ; decimális 34-ből
```

```
SUB CH, 44H ; decimális 68 kivonása  
; az eredmény DEH lesz, ami  
; helyes (-34)  
; nincs túlcsordulás sem!
```


Kivonás (SBB)

- **Előjeles (kettes komplement), átvitel**
 - Z, C, A, S, P, O flageket állítja
 - C flag bit értékét is kivonja

SBB AL, AH ; AL = AL - AH - C

SBB CL, 44H ; CL = CL - 44H - C

Összehasonlítás (CMP)

- **Hatása**

`CMP op1, op2`

- Az operandusok nem változnak!
- A flag-ek az `op1 - op2` kivonásnak megfelelően állnak be
- Feltételes vezérlésátadáshoz jól felhasználható

Szorzás (IMUL, MUL)

- **Általános szabály 8-bites szorzásra**
 - A szorzandó mindig az AL regiszter!
 - Eredmény AX-ben képződik (16 bites eredmény)!

- **8-bites előjeles szorzás: IMUL**

```
IMUL DH ; AX = AL * DH
```

- **8-bites előjel nélküli szorzás: MUL**

```
MOV BL, 5 ; BL előkészítése
```

```
MOV CL, 100 ; CL előkészítése
```

```
MOV AL, CL ; CL AL-be töltése
```

```
MUL BL ; AX = AL * BL
```

```
MOV DX, AX ; DX = AX = AL * BL = CL * BL
```

Szorzás

- **Általános szabály 16-bites szorzásra**
 - A szorzandó mindig az `AX` regiszter!
 - Eredmény `DX-AX` regiszterekben képződik (32 bites eredmény)!
 - `IMUL`, `MUL` utasítások, mint 8-bites esetben

```
MUL CX ; DX-AX = AX * CX
```

```
MUL WORD PTR [ SI ] ; DX-AX = AX *  
; SI helyen a memóriában található  
; szó értéke  
; kell a WORD PTR, mert a CPU nem  
; tudja 8 vagy 16-bites a művelet
```

Osztás (IDIV, DIV)

- **Általános szabály**
 - **16 bites osztandó (AX), 8 bites osztó (operandus)**
 - AL a hányadost, AH az egész maradékot tartalmazza osztás után
 - Előjeles osztásnál a maradék előjele az osztandó előjele
 - **32 bites osztandó (DX-AX), 16 bites osztó**
 - AX a hányadost, DX az egész maradékot tartalmazza osztás után
 - Előjeles osztásnál a maradék előjele az osztandó előjele
 - **Az osztó szélességét ki kell terjeszteni!**
 - Előjel nélküli esetben 0-val (AH, illetve DX tartalma)
 - Előjeles esetben az előjel értékével
 - CBW (Convert Byte to Word): bájtól előjelhelyes szó
 - CWD (Convert Word to Double Word): szóból előjelhelyes dupla szó

Osztás (IDIV, DIV)

- **Vizsgálatok osztás előtt**
 - 0-val osztás hibát okoz!
 - Ha az osztás eredménye nem fér el AH-ban, illetve AX-ben, akkor a programunk kilép!
 - Pl. 8 bites osztásnál: ha $AH \geq op$, akkor túl nagy az osztandó!

Osztás

- **Példa**

; 8 bites előjel nélküli osztás

MOV AL,NUMB ; NUMB adat betöltése

MOV AH,0 ; AH nullázása előjel nélküli
; osztás előtt

DIV NUMB1 ; előjel nélküli osztás

; 16 bites előjeles osztás

MOV AX,-100

MOV CX,9

CWD ; DX-AX: előjelhelyes -100 érték

IDIV CX

Osztás

- **Példa: maradék vizsgálata kerekítéshez**

```
DIV BL ;  
ADD AH,AH ; maradék duplázása  
CMP AH,BL ; nagyobb-e az osztónál?  
JB NEXT ; ha nem, akkor jó az eredmény  
INC AL ; ha igen, akkor felfelé kerekít  
NEXT: ...
```


Flag-ek viselkedése

- **1. példa**

$$53 + 18 = 71$$

$$\begin{array}{r} 00110101 \\ + 00010010 \\ \hline \end{array}$$

$$0 \mathbf{0}1000111$$

Rendben, előjelhelyes is.

- **2. példa**

$$53 + 83 = 136$$

$$\begin{array}{r} 00110101 \\ + 01010011 \\ \hline \end{array}$$

$$0 \mathbf{1}0001000$$

Ez -120! Előjel rossz,
túlcsordulás is van!
16 bitesre kiterjesztve jó.

Flag-ek viselkedése

- **3. példa**

$$-53 + -18 = -71$$

```
  11001011
+ 11101110
-----
```

1 10111001 Rendben, de C=1!

- **4. példa**

$$-53 + -83 = -136$$

```
  11001011
+ 10101101
-----
```

1 01111000 Ez +120! Előjel is rossz,
túlcsordulás és átvitel
is van!

Flag-ek viselkedése

- **5. példa**

$$-53 + 18 = -35$$

$$\begin{array}{r} 11001011 \\ + 00010010 \\ \hline \end{array}$$

0 11011101

Rendben (végre valami...)!

- **6. példa**

$$53 + -18 = 35$$

$$\begin{array}{r} 00110101 \\ + 11101110 \\ \hline \end{array}$$

1 00100011

Jó, de C=1!

Flag-ek viselkedése

- **7. példa**

$$-18 + 18 = 0$$

11101110

+ 00010010

1 00000000

Jó, de C=1!

Flag-ek viselkedése a példákban

- **Z (Zero) flag**
 - Csak a 7. példában 1, mert csak akkor 0 az eredmény. Más példákban 0.
- **S (Sign) flag**
 - Eredmény legmagasabb bitjének értéke
 - 2. és 4. példában nem a valódi előjelet adja! Belső átvitel elrontotta...
- **C (Carry) flag**
 - Legfelső biten keletkezett túlcordulás
 - Logikus értelme csak azonos előjelű számok összeadásakor van a példákban: ekkor az eredmény helyes előjelét adja (S flag helyett...)
- **O (Overflow) flag**
 - Ha az eredmény értéke kívül esik az ábrázolható tartományon (itt: [-128,+127])
 - Összeadás után O alapján dönthető el, hogy az eredmény előjelhelyes-e?
 - Ha O flag értéke 1, akkor C a helyes előjel. (2. és 4. példa)
 - Ha O flag értéke 0, akkor S a helyes előjel. (A többi példában.)
- **P (Parity) flag**
 - 1-es értékű bitek paritása (számának párossága) az eredményben
 - Értéke 1 az 1., 2., 4., 5. és 7. példákban

Flag-ek viselkedése

- **Konklúzió**

- O, S és C flag-ek alapján dönthetünk a helyes értékről
- Magaszintű nyelveket is érinti ez a probléma, de ott nincs lehetőségünk a flag értékek vizsgálatára!

- **Fontos**

- Olyan regiszter(eke)t célszerű választani, amelyben az eredmény is „elfér”
- Ha pl. előfordulhat, hogy az összeg kivezet a $[-128,+127]$ tartományból, akkor használjunk 16 bites regisztereket

Probléma magasszintű nyelvben

C forráskód

```
#include <stdio.h>
int main( int argc, char *argv[] )
{
    char a, b, c;
    a = 53;
    b = 83;
    c = a + b;
    printf( "Osszeg: %d\n", (int)c );

    return 0;
}
```

Eredmény

- -120 értéket kapunk!
- Az Assembly-vel ellentétben itt nem „látjuk” a flag-ek értékét a művelet elvégzése után!

Assembly programozás

Adatmozgató utasítások

Utasítások

- **Adatmozgatás operandusok között**
 - MOV
- **Operandusok felcserélése**
 - XCHG
- **Kódkonverzió táblázat alapján**
 - XLAT
- **Tényleges cím betöltése**
 - LDS, LES, LEA
- **Verem műveletek**
 - PUSH, POP, PUSHF, POPF
- **Intel 8080 kompatibilitás miatt**
 - LAHF, SAHF (nem kell!)

Mozgatás, csere

- **MOV op1, op2**
 - op2 tartalma op1-be
 - Legalább az egyik operandus regiszter kell legyen
 - Részletesen ismertetésre került a címzési módoknál
- **XCHG op1, op2**
 - op1 és op2 tartalmának felcserélése
 - Segédváltozó használata nélkül
 - Legalább az egyik operandus regiszter kell legyen

Kódkonverzió táblázat alapján

- **XLAT**

- Táblázat bájtos adatokkal
- Legfeljebb 256 érték szerepelhet benne

- $AL \leftarrow [AL + BX]$

- BX: táblázat kezdőcíme
- AL: elem indexe
- Eredmény: AL-be bekerül a táblázat adott indexű eleme

```
HEXTB DB '0123456789ABCDEF'; hexa szjegyek
```

...

```
MOV AL,12D ; AL 12D
```

```
MOV BX,OFFSET HEXTB
```

```
XLAT ; AL értéke 'C' karakterkódja lesz
```

Tényleges cím betöltése

- Használatuk
 - Ki lehet váltani velük több műveletet
- **LDS reg,mem** (Load Data Segment)
 - Az adott címen lévő első két bájt *reg*-be kerül
 - A harmadik-negyedik bájt DS regiszterbe
- **LES reg,mem** (Load Extra Segment)
 - Ua. mint LDS, csak itt ES regiszter szerepel
- **LEA reg,mem** (Load Effective Address)
 - A memóriacímzés offszetje a kért regiszterbe kerül
 - Tetszőleges memóriacímzés eredménye 1 utasítással meghatározható
 - **Futási időben történik a számítás!**

```
LEA DI, 322 [ BX ] [ DI ] ; BX + DI + 322
```

Verem műveletek

- **PUSH op**
 - Operandus értéke a verembe kerül (regiszter vagy memóriacím értéke)
 - Csak 16 bites érték mozgatható!
 - $SS:[SP-2] = op; SP = SP - 2$
 - A verem az alacsonyabb memóriacímek felé bővül!
- **POP op**
 - A verem tetejének értéke op-ba kerül
 - Csak 16 bites érték mozgatható!
 - $Op = SS:[SP]; SP = SP + 2$
- **PUSHF, POPF**
 - FLAGS regiszter tartalma kerül a verembe, illetve onnan visszaolvasásra

Verem inicializálása

- **Automatikus**

- Ha a forráskódban megfelelően definiáltuk a verem szegmenst, akkor
 - SS felveszi a szegmenscímet,
 - SP pedig a lefoglalt verem terület legvégére mutat a program indulásakor.

Assembly programozás

Vezérlésátadó utasítások

Vezérlésátadás

- **Feltétel nélküli**

- JMP, CALL

- **Feltételes**

- FLAG regiszter bit-értékeinek megfelelően

- Számos utasítás az S,Z,C,P,O FLAG bitek vizsgálatával

- FLAG biteket aritmetikai, logikai, bitforgató, flag beállító műveletek módosítanak, ezek után lehet feltételes ugrás

- Csak *rövid* feltételes ugrás lehetséges!

- -128,+127 tartományon belül!

- Ciklusszervezés

- LOOP utasítás, CX számláló regiszter felhasználásával

Kódterület címzése (ismétlés)

	Követlen (direkt)	IP-relatív	Regiszter indirekt	Címzett indirekt	Megjegyzés
Rövid ugrás	?	-128, +127 közötti távolság, IP-hez adódik	-	-	Feltételes ugrások csak ilyenek!
Közeli ugrás	?	-32768, +32767 közötti távolság, IP-hez adódik	JMP AX Regiszter -> IP	JMP [DI+2] Memóriatartalom -> IP	
Távoli (szegmens közti) ugrás	Műveleti kód után IP és CS új értéke	-		JMP FAR PTR [AX] AX címen található két szó kerül IP, CS-be	

Megjegyzések:

A szegmensek címzése „körkörös”, nincs túlcsordulás kezelés!

‘?’: Egyes könyvek állítják, hogy ilyen létezik, de nem írják le, hogyan érhető el

Kódterület címzése (ismétlés)

- **Rossz hír**
 - Ellentmondó szakirodalom
- **Jó hír**
 - Ezzel nem kell foglalkoznunk
 - Címkéket használva a fordító (assembler) feladata a megfelelő címzés kiválasztása és használata
 1. Rövid IP-relatív ugrás (2 bájt: opkód + távolság)
 - ha szegmensen belüli és a távolság -128 és +127 közötti,
 - vagy feltételes ugrás
 2. Közeli IP-relatív ugrás (3 bájt: opkód + távolság)
 - ha nagyobb, de szegmensen belüli (feltétel nélküli)
 3. Direkt ugrás (5 bájt: opkód + IP + CS új értéke)
 - szegmensen kívüli vagy FAR címkére történik (feltétel nélküli)

Feltétel nélküli vezérlésátadás

- **Ugrás**
 - Rövid, közeli, vagy távoli címre (NEAR, FAR)
 - JMP címke
- **Eljárás**
 - Rövid, közeli, vagy távoli címre (NEAR, FAR)
 - CALL címke
 - Vezérlésátadás a címre, visszatérési cím a verembe
 - RET
 - Visszatérés a verem tetején található címre
 - RET n
 - Visszatérés, és n darab érték kivétele a veremből
 - Verem keresztül átadott paraméterek takarítására
 - Célszerűbb eljárásokat használni ugrások helyett!

Feltételes vezérlésátadás

- **FLAG bitek vagy CX regiszter vizsgálata**
 - Ugrás, ha feltétel teljesül
 - Következő utasítás végrehajtása, ha nem

Feltétel	Előjeles	Előjel nélküli	Flag/reg.	0 értékű	1 értékű
=	JE, JZ	JE, JZ	O	JNO	JO
≠	JNE, JNZ	JNE, JNZ	P	JNP, JPO	JP, JPE
>	JG, JNLE	JA, JNBE	S	JNS	JS
≥	JGE, JNL	JAE, JNB	C	JNC	JC
<	JL, JNGE	JB, JNAE	Z	JNZ, JNE	JZ, JE
≤	JLE, JNG	JBE, JNA	CX	JCXZ	

Jump, Not, Equals, Zero, Less than,
Greater than, Above, Below

Jump, Overflow, Parity, Sign, Carry, Zero, CX,
Not, Equals, Parity Even, Parity Odd, Zero

Ciklusok szervezése

- **Utasítások**

- **LOOP címke**

- CX számláló regiszter csökkentése 1 értékkel, ugrás ha még nem nulla az értéke
 - Egyébként következő utasítás jön

- **LOOPNZ , LOOPNE**

- Ha Z FLAG értéke 0, akkor CX csökkentése, ugrás ha az még nem nulla
 - Egyébként következő utasítás jön

- **LOOPZ , LOOPE**

- Ha Z FLAG értéke 1, akkor CX csökkentése, ugrás ha az még nem nulla
 - Egyébként következő utasítás jön

Rövid ugrás kikerülése

- **Probléma**

- Feltételes ugrások csak rövid távolságra használhatók (-128,+127 bájt között)

- **Megoldás**

Cimke:

`; ... hosszú kód rész, > 128 bájt`

`JNZ Cimke ; nem jó, túl nagy távolság!`

`JZ CimkeZ ; OK, mivel 3 bájtot kell ugrani`

`JMP Cimke ; OK, mivel JMP mehet közeli címre`

CimkeZ:

`; Folytatás`

Példaprogram #1

- **Adatszegmensben található tömbök értékeinek összeadása**
 - Konstans méretű és megadott kezdőértékű tömbök
 - Az eredmény ezekkel egyező méretű tömb, előre lefoglalt területen
 - (Rodek Lajos és Diós Gábor megoldása)

```
ADAT SEGMENT PARA PUBLIC 'DATA'
```

```
ElemSzam    EQU    5                ; 5 elemű tömbök  
Vekt1       DB    6,-1,17,100,-8    ; tömb értékek  
Vekt2       DW    1000,1999,-32768,4,32767 ; eltérő típusok!  
Eredm       DW    ElemSzam DUP (?)  ; helyfoglalás eredménynek
```

```
ADAT ENDS
```

```
VEREM SEGMENT PARA STACK 'STACK'
```

```
DB 1024 DUP (?) ; helyfoglalás veremnek
```

```
VEREM ENDS
```



```
KOD SEGMENT PARA PUBLIC 'CODE'  
    ASSUME CS:KOD, DS:ADAT, SS:VEREM
```

```
PRGSTART:
```

```
    mov ax,adat    ;ds betoltese  
    mov ds,ax      ;ds beallitasa
```

```
;; ide jon maga a program
```

```
MOV CX,ElemSzam ; Elemszám számláló reg.-be  
XOR BX,BX       ; BX nullázása  
MOV SI,BX       ; SI nullázása
```

```
Ciklus:
```

```
MOV AL,[Vekt1+BX] ; AL-be Vekt1 értéke  
CBW                ; Előjelhelyes kiterjesztés  
ADD AX,[Vekt2+SI] ; Vekt2 elemének hozzáadása  
MOV [Eredm+SI],AX ; Összeg tárolása  
INC BX             ; BX növelése (DB adat!)  
ADD SI,2           ; SI = SI + 2 ! (DW adat!)  
LOOP Ciklus       ; CX csökkentése, ugrás ha > 0
```

```
;; kilepes
```

```
    mov ah,4ch    ;kilepes  
    mov al,00h    ;visszateresi kod  
    int 21h       ;dos megszakítás
```

```
KOD ENDS
```

```
END PRGSTART
```

```
KOD SEGMENT PARA PUBLIC 'CODE'  
    ASSUME CS:KOD, DS:ADAT, SS:VEREM
```

PRGSTART:

```
    mov ax,adat    ;ds betoltese  
    mov ds,ax     ;ds beallitasa
```

```
;; ide jon maga a program
```

```
MOV CX,ElemSzam  
XOR BX,BX  
MOV SI,BX
```

Ciklus:

```
MOV AL,[Vekt1+BX]  
CBW  
ADD AX,[Vekt2+SI]  
MOV [Eredm+SI],AX  
INC BX
```

```
LEA SI,[SI+2]    ; SI = SI + 2 ! (DW adat!)
```

```
LOOP Ciklus
```

```
;; kilepes
```

```
mov ah,4ch    ;kilepes  
mov al,00h   ;visszateresi kod  
int 21h     ;dos megszakitas
```

KOD ENDS

END PRGSTART

Alternatívák SI növelésére:

ADD SI,2

- OK, de FLAG regiszter értékek is állítódnak!

INC SI

INC SI

- Két utasítás 1 helyett

LEA SI,[SI+2]

- op2 offszet címének betöltése
- 1 utasítás, nincs FLAG állítás
- Összetettebb címezésnél is használható!

Példaprogram #2

- **Adatszegmensben található karakter tömb megfordítása verem segítségével**
 - A sztring végjelét mi definiáljuk
 - Végjelig olvasunk, az értékek verembe kerülnek
 - Ha elértük a végjelet, akkor kivesszük sorban az elemeket a veremből és a kezdeti memóriaterületre tesszük

```
ADAT SEGMENT PARA PUBLIC 'DATA'
```

```
    VEGJEL      DB      '$'
```

```
    SZO        DB      'Ez a szoveg$'
```

```
ADAT ENDS
```

```
VEREM SEGMENT PARA STACK 'STACK'
```

```
    DB 1024 DUP (?) ; helyfoglalás veremnek
```

```
VEREM ENDS
```

```
KOD SEGMENT PARA PUBLIC 'CODE'  
    ASSUME CS:KOD, DS:ADAT, SS:VEREM
```

```
PRGSTART:
```

```
    mov ax,adat    ;ds betoltese  
    mov ds,ax      ;ds beallitasa  
; megoldás  
    MOV SI,OFFSET SZO    ; szó offszet címe SI regiszterbe  
    MOV BX,0             ; BX nullázása  
    XOR AH,AH           ; AH nullázása (szöveg bájtos, verembe AX tehető)
```

```
PAKOL:
```

```
    MOV AL,[SI+BX]     ; aktuális karakter AL-be töltése  
    CMP AL,VEGJEL     ; összehasonlítás végjel karakterrel  
    JE PAKOLVEGE      ; ha elértük, akkor lépünk ki a ciklusból  
    PUSH AX           ; karakter verembe kerül  
    INC BX            ; következő karakterre pozicionálunk  
    JMP PAKOL         ; ciklusmag újbóli feltétel nélküli végrehajtása
```

```
PAKOLVEGE:
```

```
    CMP BX,0          ; ha csak végjel volt  
    JE KILEP         ; kilépés  
    MOV CX,BX        ; a sztring megszámlolt hossza CX-be  
    XOR BX,BX        ; BX nullázása: sztring elejére állás, SI változatlan  
; ciklusmag a fordításhoz
```

```
FORDIT:
```

```
    POP AX           ; utolsó karakter kivétele a veremből  
    MOV [SI+BX],AL  ; berakása az elején következő helyre  
    INC BX          ; következő karakterpozícióra állás  
    LOOP FORDIT     ; CX csökkentése, ha még nem nulla, akkor ciklusmag végrehajt.
```

```
KILEP:
```

```
    mov ah,4ch      ;kilepes  
    mov al,00h     ;visszateresi kod  
    int 21h        ;dos megszakítás
```

```
KOD ENDS
```

```
END PRGSTART
```

Példaprogram #2

- **Veszélyforrások!**
 - **Ha a sztring végéről lefelejtjük a végjelet**
 - A verembe pakolás folytatódik a verem- és kódszegmens területekről is
 - A verem túlcsordulhat
 - Kódterület felülírásra kerülhet
 - **Sztring hossza nagyobb mint a verem mérete**
 - Betelik a verem, a szegmens végétől felülírja az ottlévő tartalmat
- **Eredmény**
 - Lefagy(hat) a program, vagy akár a rendszer is!
 - Ennek oka, hogy a 8086 nem biztosítja a kódterületek írásvédelmét.

Assembly programozás

Logikai, léptető/forgató és processzorvezérlő utasítások

Utasítások

- **Logikai utasítások**
 - A FLAG regiszter értékei állítódnak!
 - AND, OR, XOR
 - TEST
 - NOT
- **Bitléptető, bitforgató utasítások**
 - SAL, SHL, SAR, SHR
 - RCL, RCR, ROL, ROR
- **Processzorvezérlő utasítások**
 - CLC, STC, CMC
 - CLD, STD
 - CLI, STI
 - NOP
 - WAIT, LOCK, ESC, HLT

Logikai utasítások

- **AND , OR , XOR**

- Logikai ÉS, VAGY, KIZÁRÓ VAGY művelet az operandusok bitjei között
- A „szokásos” igazságtáblák szerint
- Eredmény **op1**-be

AND op1, op2

- **NOT**

- Operandus bitjeit negálja (egyes komplement)

NOT op

- (Kettes komplement: NEG utasítás (aritmetikai művelet))

- **TEST**

- Logikai ÉS művelet az operandusok között, de csak a flag-ek állítódnak, az operandusok változatlanok maradnak!
- Általában 1 bit tesztelésére használatos

TEST op1, op2

Bitléptető utasítások

- **Jelentőségük**

- Bitek egyel „balra” léptetése 2-vel való szorzásnak
- Bitek egyel „jobbra” léptetése 2-vel való osztásnak felel meg

- **Működésük (SHift, Shift Aritmetical)**

Shift.op.kód op1,szám ; léptetés szám darabszor

Shift.op.kód op1,CL ; léptetés CL érték darabszor

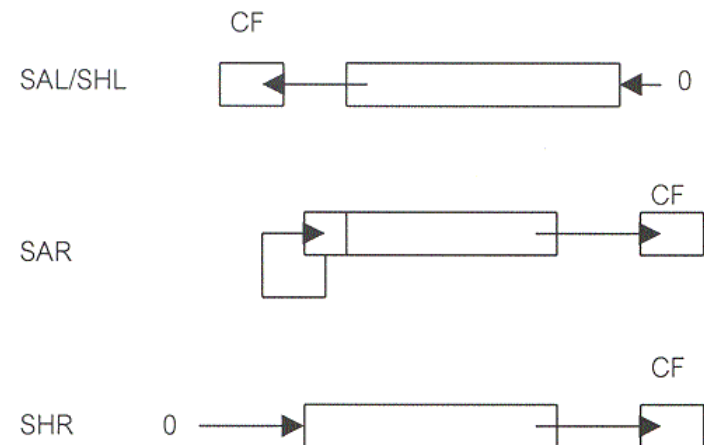
- **Balra (Left) léptetésnél** jobbról 0 lép be, a balról kilépő bit Carry-be kerül

(**SHL**, **SAL**)

- **Jobbra (Right) léptetésnél** a jobbról kilépő bit Carry-be kerül és

- 0 lép be balról előjel nélküli esetben (**SHR**),
- a legmagasabb bit pozíció (előjel!) értéke ismétlődik (**SAR**) az előjel megőrzésére

- CL értéke nem változik!

Bitforgató utasítások

- **Működésük (Rotate through Carry, ROTate)**

Rot.op.kód op1,szám ; forgatás szám darabszor

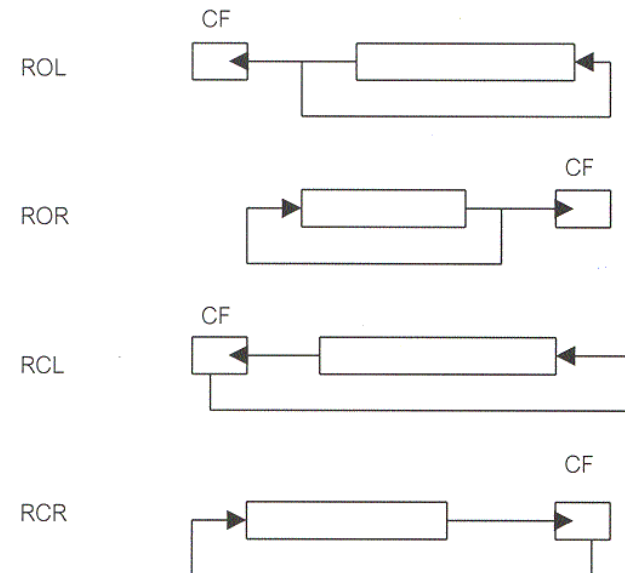
Rot.op.kód op1,CL ; forgatás CL érték darabszor

- **Balra (Left) forgatásnál**

- **RCL**: A balról kilépő bit Carry-be kerül, Carry eredeti tartalma lép be jobbról
- **ROL**: A balról kilépő bit Carry-be kerül és jobbról is belép

- **Jobbra (Right) forgatásnál**

- **RCR**: A jobbról kilépő bit Carry-be kerül, Carry eredeti tartalma lép be balról
- **ROR**: A jobbról kilépő bit Carry-be kerül és balról is belép

Hatásuk a FLAG-ekre

mnemonic	assembler format	flags								
		OF	DF	IF	TF	SF	ZF	AF	PF	CF
LOGICAL										
and	and destination,source	0	-	-	-	*	*	?	*	0
or	or destination,source	0	-	-	-	*	*	?	*	0
xor	xor destination,source	0	-	-	-	*	*	?	*	0
not	not destination	-	-	-	-	-	-	-	-	-
test	test destination,source	0	-	-	-	*	*	?	*	0
Shift										
sal/shl	sal destination,count	*	-	-	-	*	*	?	*	*
sar	sar destination,count	*	-	-	-	*	*	?	*	*
shr	shr destination,count	*	-	-	-	0	*	?	*	*
Rotate										
rol	rol destination,count	*	-	-	-	-	-	-	-	*
ror	ror destination,count	*	-	-	-	-	-	-	-	*
rcl	rcl destination,count	*	-	-	-	-	-	-	-	*
rcr	rcr destination,count	*	-	-	-	-	-	-	-	*

Note! * means changed, - means unchanged, and ? means undefined

Processzorvezérlő utasítások

- **Átvitel (Carry) flag állítása**

- STC, CLC, CMC

- Carry értékének 1-re, 0-ra, ellentetre állítása
 - Carry aritmetikai műveletekben használatos
 - Jelezhet hibát is egy eljárásból visszatérve (pl. BIOS, DOS eljárások rendszerint C=1 értékkel jelzik a hibát)

- **Megszakítás (Interrupt) flag állítása**

- STI, CLI

- Megszakítás flag 1-re, 0-ra állítása, vagyis engedélyezi/letiltja a hardver megszakítások fogadását

Processzorvezérlő utasítások

- **Egyéb utasítások**

- **NOP**

- Üres utasítás, nem csinál semmit (No OPeration)

- **WAIT**

- Várakozás pl. a társprocesszor eredményére
- Amíg a processzor TEST lába 1 értékű, addig áll a futás

- **LOCK** (utasítások előtti prefixum!)

- Zárolja a rendszersínt az utasítás végrehajtása alatt
- Többprocesszoros környezetben használatos a művelet megszakításának tiltására

- **ESC op.kód, mem**

- Más processzoroknak (pl. matematikai társprocesszor) szóló utasítás adatait a sín adat- és címvonalaira továbbítja

- **HLT**

- Futás felfüggesztése pl. megszakítás várására
- Folytatás: megszakítás, hardver reset vagy DMA művelet hatására

Assembly programozás

Sztring műveletek

Sztring műveletek

- **Hasznuk**

- Memóriablokkokkal (sztringekkel) végzett műveletek egyszerűsítésére

- **Utasítások**

- MOVSB, MOVSW, MOVS (adatmozgatás)
- CMPSB, CMPSW, CMPS (összehasonlítás)
- LODSB, LODSW, LODS (betöltés)
- STOSB, STOSW, STOS (tárolás)
- SCASB, SCASW, SCAS (keresés)
- REP, REPE, REPZ, REPNE, REPNZ
prefixumok (ismétlés)

Sztring műveletek

- **Működésük**
 - Bájtos és szavas adatokra
 - **Forrás** adat: **DS : SI**
 - DS helyett más szegmens regiszter is használható
 - **Cél** adat: **ES : DI**
 - **ES** rögzített!
 - **Írány**
 - D flag tartalma alapján a memóriacím változik
 - Ha D = 0, akkor növelés (**CLD** utasítás)
 - Ha D = 1, akkor csökkenés (**STD** utasítás)
 - Maximum 64 KB adat másolható!
 - **Egyszerűsített ciklusszervezés**
 - **REP** prefixekkel
 - Művelet ismétlődik, **CX** és **Z** flag értéke alapján

Adatmásolás

- **MOVSB, MOVSW, MOVS**
 - Move String Byte/Word
 - A **DS : SI** által címzett bájt/szó átkerül az **ES : DI** címre
 - **SI** és **DI** értéke a **D** flag szerint változik
 - **MOVS** esetén
 - Két operandus is kell!
 - Az operandusok típusa dönti el, melyik utasítást kell használni
 - Így definiálható felül a forrás szegmens regiszter
 - Használata nem célszerű!

Adatmásolás

```
SOURCE DB 30 DUP ( ' ' )
```

```
DEST DB 40 DUP ( ' ' )
```

```
MOV DI, OFFSET DEST
```

```
MOV SI, OFFSET SOURCE
```

```
MOV CX, 30
```

```
COPY_LOOP:
```

```
MOVSB ; MOVS DEST, SOURCE is jó
```

```
DEC CX
```

```
JNZ COPY_LOOP
```

Adatmásolás

```
SOURCE DB 30 DUP ( ' ' )
```

```
DEST DB 40 DUP ( ' ' )
```

```
MOV DI,OFFSET DEST
```

```
MOV SI,OFFSET SOURCE
```

```
MOV CX,30
```

```
REP MOVSB
```

```
; ciklus egyszerűsítése
```

```
; REP prefixszel
```

Adatösszehasonlítás

- **CMPSB, CMPSW, CMPS**
 - Compare String Byte/Word
 - **DS : SI** által címzett bájt/szó összehasonlítása
ES : DI cím tartalmával
 - FLAG regiszter bitjei a **CMP** utasításnak megfelelően állnak be
 - **SI** és **DI** értéke a **D** flag szerint változik
 - **CMPS**
 - Működése analóg a **MOVS** utasításéval

Adat betöltése és tárolása

- **LODSB, LODSW, LODS**
 - Load String Byte/Word
 - **DS : SI** cím tartalma **AL**-be (**AX**-be) kerül
 - Csak **SI** regiszter változik, **DI** nem

- **STOSB, STOSW, STOS**
 - Store String Byte/Word
 - **AL (AX)** tartalma **ES : DI** címre kerül
 - Csak **DI** regiszter változik, **SI** nem

Adat keresése

- **SCASB, SCASW, SCAS**
 - SCAn String Byte/Word
 - **AL (AX)** tartalmát összehasonlítja **ES : DI** cím tartalmával
 - **DI** regiszter változik, **SI** nem
 - FLAG bitjei a **CMP** utasításnak megfelelően állítódnak be

Ciklikus művelet végrehajtás

- **REP**

- REPeat
- Nem önálló utasítás!
- Sztring művelet előtt helyezhető el

- **Működése**

- Ismétlés számát CX-be töltjük
- REP sztringművelet
 - Művelet végrehajtása, SI és/vagy DI léptetése
 - CX csökkentése
 - Ha CX nem 0, akkor ismétlés
- **CMPS** és **SCAS** műveletek előtt alkalmazva
 - **REPZ**-vel (és **REPE**-vel) egyenértékű a hatása!
- **LODS**-vel használni nincs értelme

Ciklikus művelet végrehajtás

- **REPZ, REPE**

- REPEAT while Zero/Equal
- **CX** regiszter mellett **Z** flag értéke is számít
 - Ismétlés megszakad, ha **CX** 0 vagy **Z** értéke 0
 - **Z** értékét **CMPS** és **SCAS** utasítások állítják, **MOVS**, **STOS** utasítások nem

- **REPNZ, REPNE**

- Mint fent, csak itt **Z** = 1 érték esetén szakad meg az ismétlés

Ciklikus művelet végrehajtás

- A **REP** műveletek lehetővé teszik memóriablokkok
 - Új helyre másolását (**MOVS**)
 - Adott értékkel feltöltését (**STOS**)
 - Bájt vagy szó érték előfordulásának első/utolsó helyét (**SCAS**)
 - Tartalmának összehasonlítását (**CMPS**)
- Egyetlen utasítás végrehajtásával

Példa

- **Feladat**

- Memóriablokkok összehasonlítása
- Az első eltérő forráselem **AL**-be, a célelem **AH**-ba kerüljön
- **AL** és **AH** legyen 0, ha egyeznek

; CX, SI és DI előkészítése!

REPZ

CMPSB

JZ EGYEZO ; megegyeznek

MOV AL, [SI] ; ha nem, AL és AH

MOV AH, [DI] ; beállítása

JMP KILEPES

EGYEZO:

XOR AX,AX ; AL és AH is 0

KILEPES:

; itt folytatódik a program

Assembly programozás

Paraméterátadás eljáráshíváskor

Skalár szorzat példa

Rekurzív, re-entráns eljárások

Paraméterátadás eljárásnak

- **Technika**
 - **Magasszintű nyelvek**
 - Formális paraméterlista
 - **Assembly**
 - Átadás módja nincs szabályozva, a programozónak kell gondoskodnia róla
 - Magasszintű nyelvekkel kombinált Assembly program esetén a másik nyelv hívási mechanizmusát kell használni
- **Történhet**
 - **Regiszter(ek)en keresztül**
 - Változó értékek
 - Memóriaterületek címei
 - **Verem keresztül**
 - Változók értékei, címek a verembe kerülnek
 - Bázis-relatív címezéssel elérhetők az eljárásban

Paraméterátadás eljárásnak

- **Példa: Skalár szorzat**

- Egyforma elemszámú tömbök, az eredmény a tömbelemek szorzatösszege
- Eredmény kiírása hexa alakban

<i>A</i>	x1	x2	x3	x4	x5
<i>B</i>	y1	y2	y3	y4	y5
Szorzat =	x1*y1 +	x2*y2 +	x3*y3 +	x4*y4 +	x5*y5

Paraméterátadás eljárásnak

- **Skalár szorzat**

- **Megoldások**

- Eljárás nélkül, A és B vektorok szorzása
 - Eljárással, A és B vektorok szorzása
 - Eljárással, vektorok címe SI , DI regiszterekben
 - Eljárással, paraméterek a vermen keresztül


```
; Két vektor skalár szorzata. 1. változat
; Eljárás nélkül, A és B szorzása
```

```
data          segment          para public 'data'
N             db               3           ; vektorok hossza
A             db               1, 2, 3     ; első vektor
B             db               3, 2, 1     ; második vektor
KVSE         db               13, 10, 0    ; kocsi vissza,
    soremelés
data          ends              ; a data szegmens vége
; =====
stack segment          para stack 'stack'
                dw            100 dup (?) ; 100 word legyen a verem
stack ends              ; a stack szegmens vége
; =====
```

```
code          segment      para public 'code'  
              assume      cs:code, ds:data, ss:stack, es:nothing
```

```
skalar        proc        far  
              ; előkészítés  
              push        ds          ; visszatérési cím a verembe  
              xor         ax,ax      ; ax ← 0  
              push        ax         ; visszatérés offset címe  
              mov         ax,data     ; ds a data szegmensre  
mutasson  
              mov         ds,ax      ; sajnos „mov ds,data”  
                                   ; nem megengedett
```

```

; A rész                skalár szorzat számítása
    MOV    CL,N          ; cl ← n, 0 ≤ n ≤ 255
    XOR    CH,CH        ; cx = n szavasan
    XOR    DX,DX        ; az eredmény ideiglenes helye
    JCXZ   kész         ; ugrás a kész címkére,
                        ; ha CX (=n) = 0

    XOR    BX,BX        ; bx ← 0,
                        ; bx-et használjuk

indexezéshez
ism:  MOV    AL,A[BX]    ; a1 ← a[0], később a[1], ...
      IMUL  B[BX]       ; ax ← a[0]*b[0], a[1]*b[1], ...
      ADD   DX,AX       ; dx ← részösszeg
      INC   BX          ; bx ← bx+1, az index
növelése

; B rész                ciklus vége
      DEC   CX          ; cx ← cx-1,
(vissza)számlálás
      JCXZ   kész       ; ugrás a kész címkére, ha
cx=0
      JMP   ism         ; ugrás az ism címkére

kész:
      MOV   AX,DX       ; a skalár szorzat értéke ax-ben

```

```
; C rész                eredmények kiírása  
    CALL  hexa                ; az eredmény kiírása  
                                ; hexadecimálisan  
    MOV   SI,OFFSET KVSE ; kocsi vissza solemelés  
    CALL  kiiro                ; kiírása  
    RET                                ; vissza az Op. rendszerhez  
skalar    endp                ; a skalár eljárás vége
```

; D rész

segédeljárások

```
hexa proc                ; ax kiírása hexadecimálisan
  xchg ah,al            ; ah és al felcserélése
  call hexa_b           ; al (az eredeti ah) kiírása
  xchg ah,a1            ; ah és al visszacserélése
  call hexa_b           ; al kiírása
  ret                   ; visszatérés
hexa endp               ; a hexa eljárás vége
; -----
hexa_b proc             ; al kiírása hexadecimálisan
  push cx               ; mentés a verembe
  mov cl,4              ; 4 bit-es rotálás
  előkészítése
  ROR al,CL             ; az első jegy az alsó 4 biten
  call h_jegy           ; az első jegy kiírása
  ROR a1,CL             ; a második jegy az alsó 4 biten
  call h_jegy           ; a második jegy kiírása
  pop cx                ; visszamentés a veremből
  ret                   ; visszatérés
hexa_b endp            ; a hexa_b eljárás vége
```

```

h_jegy      proc                ; hexadecimális jegy kiírása
    push    ax                  ; mentés a verembe
    and     al,0FH              ; a felső 4 bit 0 lesz,
                                ; a többi változatlan
    add     al,'0'              ; + 0 kódja
    cmp     al,'9'              ; ≤ 9 ?
    JLE    h_jegy1             ; ugrás h_jegy1 -hez, ha
igen
    add     al,'A'-'0'-0AH      ; A-F hexadecimális jegyek
                                ; kialakítása

h_jegy1:
    mov     ah,14                ; BIOS szolgáltatás előkészítése
    int     10H                  ; BIOS hívás: karakter
kiírás
    pop     ax                    ; visszamentés a veremből
    ret                          ; visszatérés
h_jegy      endp                ; a hexa_b eljárás vége

```


Egyszerűsítési lehetőség

```
; B
  dec cx           ; cx ← cx-1, (vissza)számlálás
  jcxz kész       ; ugrás a kész címkére, ha cx=0
  jmp ism          ; ugrás az ism címkére
kész:
  mov ax,dx        ; a skalár szorzat értéke ax-ben
```

helyett:

```
; B
  LOOP ism         ; ugrás az ism címkére,
                  ; ha kell ismételni
kész:
  mov ax,dx        ; a skalár szorzat értéke ax-ben
```


Regiszterek mentése

- Annak érdekében, hogy a skalárszorzatot kiszámító program ne rontson el regisztereket, kívánatos ezek mentése

; A

```
PUSH  BX           ; mentés
```

```
PUSH  CX
```

```
PUSH  DX
```

és visszaállítása:

```
POP   DX           ; visszaállítás
```

```
POP   CX
```

```
POP   BX
```

; C

; Két vektor skalár szorzata. 2. változat

; Eljáráshívással, A és B szorzása

; A rész skalár szorzat számítása

CALL SKAL ; ELJÁRÁS HÍVÁS

; eredmény az AX regiszterben

; C rész eredmények kiírása

call hexa ; az eredmény kiírása

mov si,offset KVSE ; kocsi vissza, soremelés

call kiiro ; kiírása

ret ; vissza az Op. rendszerhez

skalar endp ; a skalár eljárás vége

SKAL PROC ; Közeli (near) eljárás

; Az A és B program részek:

PUSH BX ; Mentések

PUSH CX

PUSH DX

mov cl,n ; $cl \leftarrow n, 0 \leq n \leq 255$

xor ch,ch ; $cx = n$ szavasán

xor dx,dx ; az eredmény ideiglenes helye

jcxz kész ; ugrás a kész címkére, ha $n=0$

xor bx,bx ; $bx \leftarrow 0,$

ism: mov al,a[bx] ; $al \leftarrow a[0],$ később $a[1], \dots$

imul b[bx] ; $ax \leftarrow a[0]*b[0], a[1]*b[1], \dots$

add dx,ax ; $dx \leftarrow$ részösszeg

inc bx ; $bx \leftarrow bx+1,$ az index növelése

; B ciklus vége

LOOP ism ; ugrás az ism címkére,

; ha kell ismételni

```
kesz :  
    mov    ax,dx        ; a skalár szorzat értéke ax-ben  
  
    POP    DX           ; Visszaállítások  
    POP    CX  
    POP    BX  
  
    RET                ; Visszatérés a hívó programhoz  
  
SKAL      ENDP        ; Eljárás vége  
  
; D rész          segédeljárások  
; változatlanok
```

Paraméterek regiszterekben

- **Probléma**

- Csak A és B szorzatát tudja kiszámítani!

- **Megoldás**

- Az eljárás paraméterként kapja meg a két vektor memóriacímét, így tetszőleges vektorok szorzatát számítani tudja

- A paramétereket két regiszterben (**SI,DI**) adjuk át

; Két vektor skalár szorzata. 3. változat
; Eljáráshívással, paraméterként kapott vektor címekkel

; A rész skalár szorzat számítása

```
MOV    CL,N           ; Paraméter beállítások
XOR    CH,CH         ; CX = N, érték
MOV    SI,OFFSET A   ; SI ← A offset címe
MOV    DI,OFFSET B   ; DI ← B offset címe
call   skal          ; eljárás hívás
                        ; eredmény az ax regiszterben
```

; C rész eredmények kiírása

```
call   hexa          ; az eredmény kiírása
mov    si,offset kvse ; kocsi vissza, soremelés
call   kiiro         ; kiírása
ret    ; vissza az Op. rendszerhez
skalar                endp                ; a skalár eljárás vége
```

```

SKAL PROC ; Közeli (near) eljárás
; Az A és B program részek:
    push    bx           ; Mentések
    push    cx
    push    dx
    ;mov    cl,n      ; nem kellenek, mert
    ;xor    ch,ch     ; cx paraméterként jön!
    xor     dx,dx        ; az eredmény ideiglenes helye
    jcxz   kész         ; ugrás a kész címkére, ha n=0
    xor     bx,bx        ; bx ← 0,
ism:  mov     al,[si+bx]  ; A-tól független!
      imul   byte ptr [di+bx] ; byte ptr kell!
      add    dx,ax        ; dx ← részösszeg
      inc    bx           ; bx ← bx+1, az index növelése

; B ciklus vége
LOOP  ism                ; ugrás az ism címkére,
                        ; ha kell ismételni
; További részek változatlanok

```

Paraméterek a veremben

- **Probléma**

- Regisztereken keresztül csak limitált számú paraméter adható át

- **Megoldás**

- A paramétereket egy memóriaterületen helyezük el és annak a címét adjuk át
- A **paramétereket helyezük el a veremben**, ahol a meghívott eljárás elérheti

; Két vektor skalár szorzata. 4. változat
; Eljáráshívással, vermen keresztül átadott paraméterekkel

```
; A rész                skalár szorzat számítása
    MOV    AL,N          ; AL-t nem kell menteni, mert
    XOR    AH,AH         ; AX-ben kapjuk az eredményt
    PUSH  AX             ; AX = N a verembe
    MOV    AX,OFFSET A   ; AX ← A OFFSET címe
    PUSH  AX             ; a verembe
    MOV    AX,OFFSET B   ; AX ← B OFFSET címe
    PUSH  AX             ; a verembe
; Verembe került eddig:
; N értéke, A címe, B címe (2*3 = 6 bájtt)
; Verembe kerül még a visszatérési cím is (2 bájtt)!
call    skal            ; eljárás hívás
                        ; eredmény az ax regiszterben
    ADD   SP,6           ; paraméterek ürítése a veremből
                        ; 2*3 = 6 bájtt
                        ; a címet a RET előzőleg kivette

; C rész                eredmények kiírása
; változatlan
```

SKAL PROC ; Közeli (near) eljárás

; Az A és B program részek:

```
PUSH BP ; BP értékét mentenünk kell
MOV BP,SP ; BP ← SP,
; a verem relatív címzéshez
PUSH SI ; mentések
PUSH DI
push bx
push cx
push dx
```

; A verem tartalma jelenleg:

; N értéke, A címe, B címe

paraméterek

; visszatérési cím,

; BP, SI, DI, BX, CX, DX

mentett regiszterek

A verem tartalma:

n értéke, a címe, b címe
visszatérési cím,
bp, si, di, bx, cx, dx

paraméterek

mentett regiszterek

(SS:SP)	dx	PUSH	BP	; BP értékét mentenünk kell	- 10
+ 2 cx	MOV	BP,SP	; BP ← SP,		- 8
+ 4 bx					- 6
+ 6 di					- 4
+ 8 si					- 2
+10 bp	-----			(SS:BP)	
+12 visszatérési cím				+ 2	
+14 B címe					+ 4
+16 A címe					+ 6
+18 N értéke					+ 8
... korábbi mentések				...	

+10 bp	----- (SS:BP)	
+12	visszatérési cím	+ 2
+14	B címe	+ 4
+16	A címe	+ 6
+18	N értéke	+ 8
...	korábbi mentések	...

```

MOV     SI,6[BP]      ; SI ← az egyik vektor címe
MOV     DI,4[BP]      ; DI ← a másik vektor címe
MOV     CX,8[BP]     ; CX ← a dimenzió értéke
xor     dx,dx        ; az eredmény ideiglenes helye
jcxz    kész         ; ugrás a kész címkére, ha n=0
xor     bx,bx        ; bx ← 0, indexezéshez
ism:   mov     al,[si+bx]; független A-tól
       imul   byte ptr [di+bx]
       add    dx,ax  ; dx ← részösszeg
       inc   bx      ; bx ← bx+1, az index növelése
       loop  ism

```

```

kész:   mov     ax,dx ; a skalár szorzat értéke ax-ben

```

pop dx ; visszaállítások

pop cx

pop bx

POP DI

POP SI

POP BP

ret ; visszatérés a hívó

programhoz

skal endp ; a skal eljárás vége

; D rész segédeljárások

; Változatlanok

ADD SP,6 ; paraméterek ürítése a veremből

helyett más megoldás:

RET 6 ; visszatérés a hívó programhoz
; verem ürítéssel: . . . SP = SP +

6

; ha ismerjük az átadott

paraméterek

; számát

C konvenció

Hogy egy eljárás **különböző számú paraméterrel** legyen hívható, azt úgy lehet elérni, hogy a paramétereket fordított sorrendben tesszük a verembe, mert ilyenkor a visszatérési cím alatt lesz az első, alatta a második, stb. paraméter, és általában a korábbi paraméterek döntenek el, hogy hogyan folytatódik a paramétersor.

f(x,y);

push y

push x

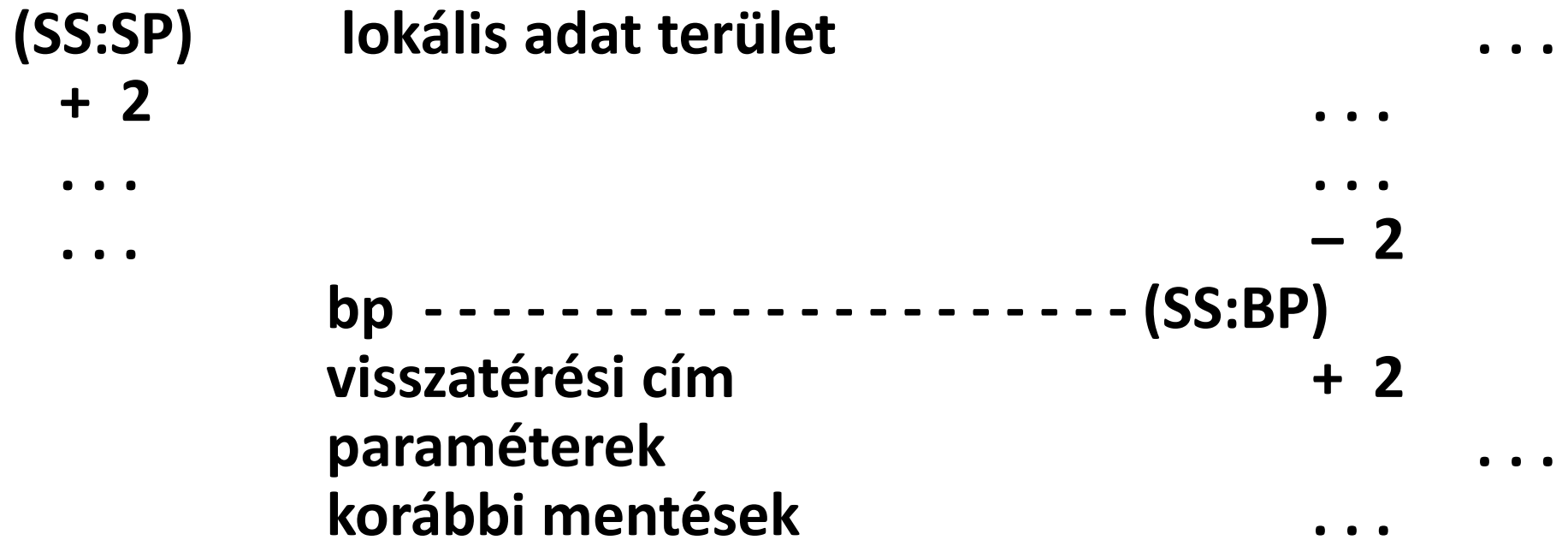
call f

Lokális adat terület, rekurzív és re-entrant eljárások

Ha egy eljárás működéséhez **lokális adat területre**, **munkaterületre** van szükség, és a működés befejeztével a munkaterület tartalma felesleges, akkor a munkaterületet célszerűen a **veremben** alakíthatjuk ki. A munkaterület lefoglalásának ajánlott módja:

```
...   proc           ...  
      PUSH  BP           ; BP értékének mentése  
      MOV   BP,SP       ; BP ← SP,  
                               ; a stack relatív címzéshez  
      SUB   SP,n         ; n byte-os munkaterület  
      lefoglalása  
      ...               ; további regiszter mentések
```

Lokális adat terület (NEAR eljárás esetén)

A munkaterület negatív eltolási érték mellett verem relatív címmel érhető el. (A veremben átadott paraméterek ugyancsak verem relatív címmel, de pozitív eltolási érték mellett érhetőek el.)

A munkaterület felszabadítása visszatéréskor a

```
... ; visszamentések  
MOV SP, BP ; a munkaterület felszabadítása  
POP BP ; BP értékének visszamentése  
ret ... ; visszatérés
```

utasításokkal történhet.

Rekurzív és re-entráns eljárások

- **Rekurzív**

- Ha önmagát hívja közvetlenül, vagy más eljárásokon keresztül

- **Re-entráns**

- Ha többszöri belépést tesz lehetővé, ami azt jelenti, hogy az eljárás még nem fejeződött be, amikor újra hívható
 - A rekurzív is egyfajta re-entráns

Rekurzív és re-entráns eljárások

- **Re-entráns**

- A rekurzív eljárással szemben a különbség az, hogy a rekurzív eljárásban „programozott”, hogy mikor történik az eljárás újra hívása, re-entráns eljárás esetén az újra hívás ideje „kiszámíthatatlan”
 - Pl.: Egy eljárást meghívhat a programunk és egy általunk kezelt megszakítási rutin is.
 - A programból meghívott eljárás futása bármikor megszakítható és a megszakítási rutin meghívhatja újra.
 - Emiatt az eljárás minden változóját minden híváskor lokálisan célszerű létrehozni, a munkaterületek keveredésének elkerülése érdekében!

Rekurzív és re-entráns eljárások

- **Re-entráns**
 - Munkaterületek összekeveredése ellen
 - Ne legyen önmódosító a program
 - Minden regiszter értéket menteni és visszaállítani kell
 - A paramétereket a vermen keresztül célszerű fogadni és visszaadni
 - A lokális változókat a vermen célszerű létrehozni
 - Processzusok között megosztott kód esetén a processzusok egymástól független, önálló verem szegmenssel rendelkeznek

Példa rekurzióra

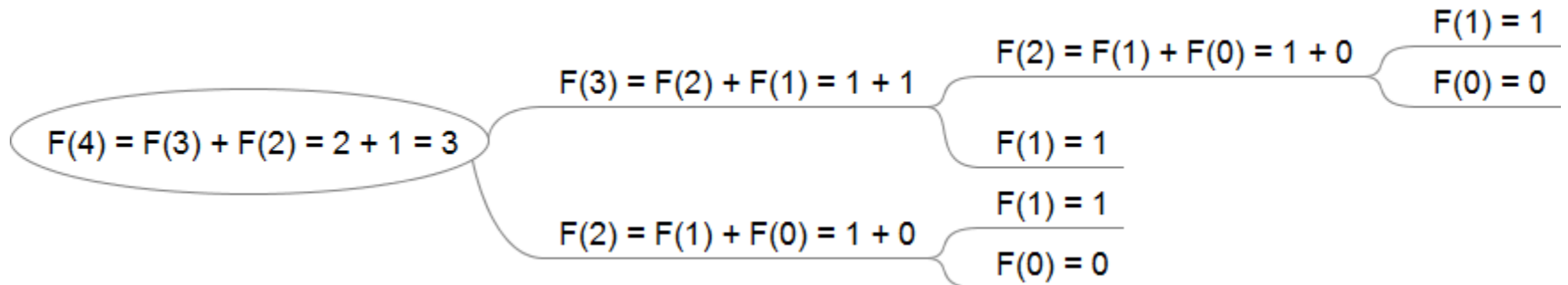
- **Fibonacci sorozat**

- **Rekurzív definíció**

- $F(0) = 0$
 - $F(1) = 1$
 - $F(n) = F(n-1) + F(n-2)$

- **Első néhány eleme**

- 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377, 610, 987, 1597, 2584, 4181, 6765, 10946, 17711, 28657, 46368

VEREM SEGMENT PARA STACK 'STACK'

DB 1024 DUP (?)

VEREM ENDS

KOD SEGMENT PARA PUBLIC 'CODE'

ASSUME CS:KOD, DS:ADAT, SS:VEREM

PRGSTART:

mov ax,adat ;ds betoltese

mov ds,ax ;ds beallitasa

; Bemenet AX-ben, eredmény DX-ben

MOV AX,4

CALL FIBO

V0: mov ah,4ch ;kilepes

mov al,00h ;visszateresi kod

int 21h ;dos megszakítás

FIBO PROC NEAR

```
CMP AX,0
JNE TOVABB1
MOV DX,0           ; F(0) = 0
JMP KILEP
```

TOVABB1:

```
CMP AX,1
JNE TOVABB2
MOV DX,1           ; F(1) = 1
JMP KILEP
```

TOVABB2:

```
        PUSH AX           ; n értékének mentése
        SUB AX,1           ; n-1
        CALL FIBO         ; F(n-1) számítása
V1:     POP AX            ; n elővétele veremből
        PUSH DX           ; F(n-1) részeredmény verembe
        SUB AX,2           ; n-2
        CALL FIBO         ; F(n-2) számítása
V2:     POP AX            ; F(n-1) részeredmény elővétele
        ADD DX,AX         ; F(n) = F(n-1) + F(n-2)
```

KILEP:

```
        RET               ; Eredmény DX regiszterben
```

FIBO ENDP

KOD ENDS

END PRGSTART

Fibonacci sorozat

- **Feladat**

- Verem tartalmának követése különböző $F(n)$ értékek számításakor